RADIO FREE EUROPE
EAST EUROPE RESEARCH & ANALYSIS

CZECHOSLOVAK UNIT

PREHĽAD TLAČE

Číslo: 317/XI

Dátum: 25.10.68.

OBSAH

Ján DUŽI /Práca/	K dnešnej odborovej politike	str. 2
Ivan MOJÍK /Práca/	Na okraj	str. 3
red.čl. /Roľnícke noviny/	K otázkam usporiadania poľnohospodárskej správy	str. 4
Edo IVANČÍK /Smena/	Dôvera za nedôveru	str. 5
Igor CIBULA /Večerník/	Udalosť nie okrajová	str. 5
JUDr Zdeněk NÍPA Dana ŠPAČKOVÁ /Smena/	Nie som Perry Mason	str. 6
Ladislav KATUŠČÁK /Právník/	Poznámka k osnove zákona o cestovných dokladoch a k návrhu novej právnej úpravy št. občianstva vo federatívnej ČSSR	str. 7
red.čl. /Smer/	Stanovy Matice slovenskej	str. 10
red.čl. /Slovenské pohľady/	Vyhlásenie redakcie Slovenských pohľadov	str. 13
Magda REŠCHOVÁ Ján MEDVEĎ /Východoslov.noviny/	Deformátori znova vo funkciách	str. 14

K dnešnej odborovej politike

Ján Duži podpredseda ÚRO

Odbory sa vydali po V. plenárnej schôdzi ÚRO v marci t. r. na novú cestu, ktorá im má dať novú tvár a urobiť z nich organizáciu, akú si milióny členov v záujme svojho skutočne socialistického života želali mať. Ani tu nešlo a nejde o izolovaný počin, ale o zákonitý odraz v pohybe celej spoločnosti k účinnejšiemu štýlu socialistického riadenia. Ani odbory nemôžu z organizmu spoločnosti vyskočiť alebo sa nechať „zaskočiť", ale ani sa bezvýrazne prispôsobovať. Veď aj odborová organizácia nie je len ovplyvňovaná rôznymi tlakmi spoločnosti, výroby, rozdeľovacieho procesu i sociálnymi záujmami ľudí, ale má mať všetky schopnosti ovplyvňovať celý rad vecí v spoločnosti.

V tom bolo aj jadro programu ROH, ktorý prerokovala celoštátna porada delegátov základných organizácií ROH v júni t. r. Zvolila sa široká demokratická platforma určená na to poradiť sa, ako najrozumnejšie veci v odboroch usporiadať a ako ich ďalej v praktickej každodennej činnosti, zosvetlenej záujmom členstva uplatňovať. Návrh programu, predložený na diskusiu ako súčasť otvorenej odborovej politiky, vychádzal samozrejme z úrovne poznania tej doby; bol jej poplatný. Dnes sa ukazuje, že všetko je aj prekonané, niečo sa splnilo a v mnohom ho bude treba po diskusii v závodoch na výročných schôdzach a konferenciách ROH i na zjazdoch odborových zväzov doplniť a upraviť. Pôjde o to, aby sa kládol dôraz na hodnoty, ktoré naša robotnícka trieda, technická inteligencia a ostatní pracujúci uznávajú za trvalo platné.

Je to socializmus, politické a ekonomické záujmy pracujúcich, všestranný demokratický rozvoj socialistickej spoločnosti, ktorá uznáva komunistickú stranu za oprávnenú vedúcu silu krajiny, je to aj vedomie spolupatričnosti k medzinárodnému robotníckemu hnutiu a vzťahy proletárskeho internacionalizmu. Tieto princípy nemožno ideovo zahmlievať, ale naopak zvýrazňovať a prehlbovať, ako to zodpovedá revolučným tradíciám našich odborov.

Treba otvorene povedať, že pri konečnom formovaní celého programu, jeho krátkodobých i dlhodobých zámerov, úloh a sociálno-politickej náplne aj materiálnych požiadaviek nemožno postupovať a lacnou demagógiou. Predovšetkým aj odbory — najmä svojou úlohou vo výrobe — majú za úlohu prispievať k vytváraniu materiálnych hodnôt. Veď postavenie našich podnikov a pracujúcich je celkom protichodné situácii v kapitalizme. Socialistické spoločenské vlastníctvo výrobných prostriedkov dáva nášmu odborovému hnutiu vedomie aj úlohy spoločenskej spoluzodpovednosti za ich úspešný rozvoj.

Široká demokracia by sa zakrátko dostala do situácie bez východiska, keby sa chápala a praktikovala len ako možnosť klásť jednostranné požiadavky a vnášať do riadenia ekonomiky nedisciplinovanosť a živelnosť bez ohľadu na potreby celého socialistického hospodárstva. To nijako nezatláča odbory do bývalej pozície činiteľov, ktorí len zohľadňujú výrobu a človeka stavajú na druhé miesto, ale naopak, dáva im reálne možnosti nájsť a prebojovať hmotné záujmy pracujúcich v úmerných vzťahoch k ekonomike a navyše aktívne pôsobiť demokratickými formami na rozvoj riadenia a výroby. Z týchto základných politických hľadísk musíme posudzovať niečo nôvt programu ROH, ale aj celkovú prácu odborov na pozadí skúseností z pojanuárového vývoja. Hoci čriy tohto vývojového procesu majú širokú spoločenskú platnosť, prejavili sa svojím špecifickým odrazom aj v odboroch.

Mali by sme preto schakriticky zhodnotiť našu vlastnú doterajšiu prácu a prístupy, posúdiť vlastné skúsenosti. Sme ako socialistickí odborári zajedno v tom, že nepripustíme návrat predjanuárového obdobia režimu osobnej moci. Na druhej strane nemožno žiť v naivnej predstave o komplexnom návrate do obdobia pred augustom, do obdobia aj s jeho negatívnymi tendenciami. Nemožno nevidieť skutočnosť, že sa dali do pohybu mnohé antisocialistické sily, ktoré sa snažili diskreditovať socialistické zriadenie, odopierali robotníckej triede vedúcu úlohu a sledovali cieľ podkopať socialistickú politickú moc v krajine.

Tieto reálne skutočnosti predstavovali potenciálne nebezpečenstvo pre socialistické zriadenie, a to tým skôr, že nebolo dosť rozhodnosti a odvahy proti nim včas alebo sústredene vystúpiť.

Ukázalo sa jednoducho, že politická zhovievavosť má svoje reálne hranice, prekročenie ktorých by ohrozilo životné záujmy robotníckej triedy a socialistického spoločenstva v našej krajine. Politický charakter týchto javov bol okrem iného zreteľný aj v tom, že sa aktivizovali sily ohrozujúce jednotu odborov. Bolo tu organizované úsilie vytvárať iné odbory, rozkladať odbory vnútri i zvonku. Dalo sa dosť priestoru reakčnému heslu „závodné výbory bez komunistov", hoci komunisti nikdy nedávali obdobné heslo, ktoré by vylučovalo nekomunistov zo závodných výborov. Na program dňa sa dostali miestami maniere „likvidácie ZV ROH" a bezhlavého a neodôvodneného odsudzovania a zlikvidovania funkcionárov, ktorí neoziatne dlhé roky zasvätili prácu odborovému hnutiu a socialistickej výstavbe. Liberalizmus prenikal v rôznych obmenách do politického života odborov, či už porušovaním stanov, dezintegračnými tendenciami, ignorovaním členských povinností či vyvolávaním foriem živelného protispoločenského nátlaku. Ani prehnaná demagógia, nehľadiaca na možnosti našej ekonomiky, nepatrila medzi podnety, slúžiace stabilite hospodárstva.

Ak chceme, — musíme vo vlastnom záujme, — tieto záporné a škodlivé zjavy analyzovať a odhaľovať, tak iba preto, aby sme ich oddelili od všetkého kladného, čo pojanuárový vývoj priniesol. Je to preto, aby sme sa záporných javov zhavili a čelili im s väčšou rozhodnosťou.

Neoddeliteľnou súčasťou odborovej politiky je urobiť jej hlavným jadrom robotnícku politiku, chrániť záujmy všetkých členov odborov, zvýšiť aktívne úsilie za rozvoj socializmu a upevniť konkrétne vzťahy proletárskeho internacionalizmu. Nemožno za tým hľadať niečo, čo sa nazýva „hľadieť tvárou v tvár realite", ale skutočne to, čo zodpovedá našim skutočným záujmom, ktorým sa odborové hnutie vo svojej drvivej väčšine nespreneverilo.

V tom nie sú nijaké špekulácie, ale východisko pre účinnú, cieľavedomú odborovú politiku. Sú možnosti pokračovať v odborovej politike vyjadrovania a obhajovania existenčných záujmov pracujúcich. Odbory chcú uplatňovať svoj vplyv na hospodársku politiku — dolu aj hore — a to s vedomím plnej zodpovednosti socialistických hospodárov. Nikdy sme neprebojúvali koncepciu a nebudeme s ňou prichádzať, aby sme požiadavky v hospodárskej a sociálnej politike určovali potrebami lacnej demagógie aj na úkor celého hospodárstva a za cenu nebezpečných inflačných tlakov. Pracovná aktivita ľudí v závodoch potvrdila, že nie je našim pracujúcim cudzia zásada priamej úmernosti medzi rastom hospodárstva a rastom životnej úrovne. Preto ostáva našou devízou podporovať všetko pokrokové a účelné v novej sústave riadenia ekonomiky, aj ďalej seriózne overovať skúsenosti z demokratických foriem účasti pracujúcich na riadení výroby.

K odborovej politike patria aj metódy a deľba práce, ktorú si zvolí. Na vnútroodborovej demokracii, ku ktorej patria aj zásady demokratického centralizmu, bude ďalej spočívať život vnútri odborov. Nová štruktúra odborov vychádza dôsledne z toho, že v odborovej činnosti prechádzame na zväzovú líniu a k uplatneniu federatívneho usporiadania. Stanovy ROH predložené teraz na diskusiu pred VII. všeodborovým zjazdom, ktorý sa bude konať v marci 1969, majú dať záruky federalizovanej štruktúre jednotného odborového hnutia a byť garantom všetkých samostatných práv organizácií a orgánov ROH, práv a vymožeností členstva Revolučného odborového hnutia.

Niet dôvodov, a nikto to ani nechce, ani nás k tomu odnikiaľ netlačia, aby odborová politika upadla do defenzívy, opustila svoje poslanie, na ktoré ju predurčuje jej existenčná údôvodnenie v socialistickej spoločnosti. Je príliš veľa problémov, ktoré život pred nás kladie, príliš veľa zložitostí, než aby sme dostali právo pred nimi ustúpiť. Naopak, socialistický program, naše odhodlanie aj príslušnosť k spoločenstvu socialistických krajín dáva vyhliadky na to, aby sme videli reálnejšie možnosti aj záruky najdôjnejšieho rozvoja našej socialistickej demokracie, postupného hospodárskeho vzostupu a zabezpečenia predpokladanej životnej úrovne ľudu. To je aj hlavným podnetom pre tvorivú odborovú politiku.

3/317/XI

PRÁCA, 18. októbra 1968, str. 4.

PRÁCA, 17. októbra 1968, str. 1.

Na okraj

Včerajší príchod predsedu Rady ministrov ZSSR A. N. Kosygina do Prahy možno bez väčších rozpakov označiť za udalosť, ktorá stojí v poprední záujmu.

Je to záujem oprávnený: dotýka sa otázok, ktoré sú pre našu najbližšiu budúcnosť nesporne nesmierne dôležité a závažné. I keď komuniké o rokovaní našej delegácie, vedenej premiérom Ing. O. Černíkom v Moskve, bolo skúpe na slová — predsa len správy, publikované o tomto rokovaní v tlači, naznačili niečo aj o podstate veci: československá delegácia pripravovala 14. a 15. októbra t. r. v Moskve návrh zmluvy o odchode zahraničných armád z územia ČSSR a o ďalšom pobyte niektorých jednotiek u nás. Potvrdila to aj prítomnosť vysokých vojenských osobností z československej strany (o bol náčelník generálneho štábu čs. armády generálporučík K. Rusov ako aj námestník ministra národnej obrany generálporučík V. Dvořák).

— Nemôžeme a nechceme predbiehať oficiálne komuniké, ktoré o týchto — ako aj iných otázkach — možno v najbližšom čase očakávať. Chceme skôr podčiarknuť a pripomenúť, že všetky tieto rokovania majú životnú dôležitosť pre budúcnosť a ďalší rozvoj nášho vnútorného i zahraničnopolitického života. Je zaujímavé všimnúť si v tejto súvislosti aj to, aký zahraničnopolitický ohlas tieto rokovania vyvolávajú.

Už samotný fakt, že zahraničná tlač im venuje značnú pozornosť — signalizuje jedno: rokovaniam, ktoré sa faktický od začiatku októbra medzi nami a sovietmi konajú, sa pripisuje značný a ďalekosiahly význam.

V tomto hodnotení sa so zahraničnými pozorovateľmi možno akiste bez väčších rozpakov zhodnúť.

No treba dodať z našej strany aj to, že v pripravovaných dohodách vidíme ešte iný význam než iba ten, ktorý bude zakotvený v litere dohôd. Máme na mysli skutočnosť, že dohody by sa mohli stať istým stabilizátorom pomerov. Nemožno si totiž zastierať, že situácia, aká sa po augustových udalostiach vytvorila, vyvolávala neraz dojem provizória.

Ale vráťme sa ešte raz k ohlasom, ktoré doterajšie rokovania v zahraničnej tlači vyvolali.

Ak sa západná tlač venuje v tejto súvislosti rozličným úvahám a dohadom — iný obraz poskytuje tlač účastníkov varšavskej päťky. Nie je nezaujímavý fakt, že práve v týchto dňoch sa ostrie polemických článkov a statí, venovaných Československu, zmiernilo. Nechceme z toho vyvodzovať hubričské ďalekosiahle závery. No rozhodne je to skutočnosť, ktorá si zaslúži zaznamenanie.

Niektorí naši komentátori podčiarkujú, že uzavretie dohody vyjadruje vlastne via facti súhlas druhej strany s tou politickou líniou, ktorú naši čelní politickí predstavitelia v svojich nedávnych prejavoch znova formulovali.

Ak by to tak neostalo — potom by sa črtala nádej, že aj v zmenených, komplikovaných podmienkach dalo by sa uskutočniť aspoň niečo z toho, čo všetok český a slovenský ľud prijal po januári za svoje.

Pravda — robiť prorocivá a ďalekosiahle závery už teraz — je príliš riskantné. Lepšie bude, ak sa závermi počkáme až na neskorší čas, na ten, v ktorom budeme mať v rukách nielen publikované texty dohôd — ale keď budeme mať aj možnosť vidieť, ako sa ony uskutočňujú v dennej praxi.

IVAN MOJÍK

ROLNÍCKE NOVINY, 17. októbra 1968, str. 3.

4/317/XI

K otázkam usporiadania poľnohospodárskej správy

Skupina pre problémy ďalšieho rozvíjania sústavy riadenia poľnohospodárstva a výživy pri Predsedníctve SNR prerokovala 11. októbra t. r. na svojom zasadnutí v Nitre tieto otázky:

- postavenie odvetvového orgánu pre poľnohospodárstvo a výživu (Ministerstvo pre poľnohospodárstvo a výživu) v národnej centrálnej štátnej správe;
- postavenie a funkcia federálneho orgánu pre poľnohospodárstvo a výživu;
- okresný článok riadenia poľnohospodárstva a výživy.

Vychádzajúc zo situácie, determinovanej platnosťou existujúcej sústavy riadenia v poľnohospodárstve a výžive do roku 1970, vznikom samosprávnych zväzov a federatívnym usporiadaním ČSSR, došla skupina k týmto záverom: V záujme dôslednej realizácie cieľov spoločnosti v oblasti výživy ľudu — a tiež vzhľadom na doterajšie skúsenosti s nedoceňovaním významu poľnohospodárskeho a potravinárskeho priemyslu v hospodárskej politike — bude potrebné konštituovať v národných republikách odvetvový štátny orgán (MPVž) s komplexnou právomocou nielen v oblasti administratívno-správnej, ale aj v oblasti plánovania, riadenia a ekonomickej politiky. Pritom pokladáme za potrebné, aby sa na tvorbe štátnej hospodárskej politiky v odvetví poľnohospodárstva a výživy aktívne zúčastňovali aj záujmové samosprávne zväzy i hlavné odberateľské a dodávateľské organizácie a aby táto ich súčinnosť bola zakotvená tiež inštitucionálne.

Pri vypracovávaní novej ekonomickej sústavy riadenia poľnohospodárstva a výživy pre obdobie po roku 1970 navrhujeme v maximálnej miere zapojiť záujmové samosprávne zväzy aj do výkonu hospodárskej politiky.

Pokladáme za účelné, aby na federálnej úrovni pôsobil špecifický odvetvový orgán pre poľnohospodárstvo a výživu. Jeho poslaním by malo byť

— koordinácia stanovísk národných odvetvových nositeľov agrárnej politiky a politiky výživy v záležitostiach, riešených federálnou vládou,

— zjednocovanie postupu týchto orgánov v okruhu národnej hospodárskej politiky, pokiaľ to títo orgány pokladajú za potrebné; táto koordinácia prichádza do úvahy najmä pri riešení otázok, majúcich dosah na jednotnosť vnútorného trhu, zahraničný trh a vývoj dôchodkov.

Nazdávame sa, že na čele tohto orgánu, ktorý by mohol niesť názov

„Federálna rada pre poľnohospodárstvo a výživu",

by mal byť jeden z podpredsedov vlády. Pri vymedzení pôsobnosti tohto orgánu nemožno však pripustiť zmenu charakteru národných MPVž ako orgánov výlučnej národnej kompetencie v pojatí návrhu ústavného zákona o československej federácii, prijatého SNR.

Skupina je toho názoru, že v súčasnej sústave riadenia poľnohospodárstva a výživy je odôvodnené zriadiť územne detašované pracoviská MPVž pre výkon niektorých štátnych funkcií. Vzhľadom na charakter a postavenie okresných článkov Zväzu družstevných a jednotlivo hospodáriacich roľníkov a perspektívu postupného obmedzovania direktívnych štátnych zásahov do podnikovej ekonomiky, je však žiaduce uvažovať s prenesením týchto právomocí z okresných na regionálne pracoviská MPVž. Túto zmenu uskutočňovať v závislosti na ďalšom prehĺbení ekonomickej sústavy riadenia poľnohospodárstva a potravinárskeho priemyslu, odstraňovaní ekonomických bariér vnútri agrokomplexu a vytváraní ostatných podmienok pre fungovanie poľnohospodársko-potravinárskeho komplexu v okresnom rámci.

Účastníci zasadnutia skupiny:

Doc. Ing. Juraj Bohaľa, CSc., Ing. Gerhard Brhlovič, CSc., prof. Ing. Andrej Červený, prof. dr. Štefan Fišera, DrSc., doc. Ing. Imrich Fogaš, CSc., dr. Ing. Ján Horváth, Ing. Ján Ilrič, prof. Ing. Félix Hutník, CSc., Ing. Ján Janovic, CSc., doc. Ing. Ladislav Klinko, CSc., Ing. Alfonz Marko, CSc., Ing. Martin Ostrovský, CSc., dr. Ing. Eugen Palárthy, CSc., Ing. Juraj Pindúr, Ing. Juraj Soták, prof. Ing. Mikuláš Šebesta, CSc., Ing. Ladislav Špačinský, CSc., doc. Ing. Milan Špirka, CSc., JUDr. Ján Tomčáni, CSc.

Dôvera za nedôveru?

Proti konštatovaniu, že ČSZM z rôznych príčin v doterajšej svojej podobe nebol a nie je schopným uspokojovať špecifické potreby a záujmy mladých, dnes už niet vážnejších oponentov.

Rozdielne sú však názory a návrhy na riešenie tejto problematiky.

V hľadaní východísk z neuspokojivého stavu vykryštalizovali v podstate dve alternatívy — návrhy na nový program a vnútorné usporiadanie organizácie mládeže. S prvým n á v r h o m d o d i s k u s i e vyšiel SÚV ČSZM. Predpokladá v súlade s akčným programom strany vytvorenie Zväzu mládeže Slovenska ako federácie detských a mládežníckych organizácií. Druhý návrh predpokladá existenciu Zväzu mládeže Slovenska, bez členenia na jednotlivé zväzy podľa sociálnych skupín. V rozhovoroch s predstaviteľmi oboch koncepcií sme sa snažili poukázať na charakteristické črty každej z nich, v čom sa odlišujú od doterajšieho ČSZM, jedna od druhej, i kto sa za ten-ktorý návrh už vyslovil.

Popri odlišnostiach v programe a najmä vo vnútornom usporiadaní najvyšší rozdiel sa mi javí v tom, že zatiaľ, čo koncepcia na vytvorenie federácie detských a mládežníckych organizácií (ktorá nie je na škodu jednote mládeže) sa dotýka a je adresovaná v š e t k ý m m l a d ý m bez rozdielu, či doteraz boli v ČSZM alebo nie, druhý návrh, prezentovaný najmä krajskými a okresnými výbormi ČSZM, v podstate predpokladá zachovanie a vylepšenie (obrodu) ČSZM. Zjednodušene povedané (v praxi aj uskutočňované): starajme sa o svoju organizáciu, jej členov, funkcionárov a aparát a čo nás je po ostatných mladých. (V súčasnosti združuje ČSZM menej ako štvrtinu chlapcov a dievčat zvládzkeho veku, nehovoriac pritom o zmenom počte formálnych členov).

Čudné sa mi zdajú aj spôsoby, ako sa zástanci tejto alternatívy vyporadúvajú s odlišnými názormi. Typicky to dokumentuje aj v Smene nedávno (10. októbra) uverejnené stanovisko Predsedníctva Východoslovenského KV ČSZM. V stanovisku sa napríklad na adresu SÚV ČSZM a jeho iniciatívneho návrhu (návrhu do diskusie) uvádza, že... „rozvíril hladinu a svojou tendenčnosťou vyvolal rôzne reakcie a návrhy". Ďalej, že... „za celé obdobie od marca dodnes SÚV ČSZM so svojimi radami tendenčne presadzoval len alternatívu za samostatné zväzy hoci drvivá väčšina okresných organizácií ČSZM sa v priebehu diskusie vyjadrila proti tejto alternatíve", a napokon „...toto stanovisko závery marcového plénа SÚV ČSZM označilo za politicky chybné a škodlivé."

Vzdávam sa faktickej pripomienky, resp. otázky, či náhodou aj toto konštatovanie nie je tendenčné a nechcem ani polemizovať so zjavnými rozpormi a nelogičnosťami v stanovisku, a to najmä preto, že mi viac ide o mladých ľudí ako o SÚV ČSZM, Východoslovenský KV ČSZM a ich rozhoje.

Je paradoxné, že aj predstavitelia druhej alternatívy, teda i Východoslovenský KV ČSZM (v tomto prípade konkrétne jeho predsedníctvo) na jednej strane žiadajú vytvoriť k v a l i t a t í v n e n o v ú organizáciu, dôslednú d e m o k r a c i u, tvrdia, že vychádzajú zo záujmov a potrieb mladých, ktorí sú (alebo by mali byť?) skutočne rozhodujúcim činiteľom aj pri tvorbe vnútorného usporiadania a uvádzajú, že s ich návrhmi prevažná väčšina okresných organizácií — 23 z 37 (čo predstavuje „okresnú organizáciu", koľko je to mladých ľudí?) i základných kolektívov súhlasí, ale na druhej strane s týmito ich tvrdeniami nekorešpenduje ich nesúhlas s uskutočnením celoslovenských konferencií sociálnych záujmov a národnostných skupín ešte pred mimoriadnym zjazdom ČSZM o ktorí ich hojkotovať.

Okrem obáv o svoju vlastnú existenciu (opodstatnených alebo neopodstatnených?) vidím v tom predovšetkým p r e j a v n e d ô v e r y k mladým ľuďom, k reprezentantom jednotlivých skupín mládeže.

Som presvedčený, že predovšetkým títo mladí ľudia z jednotlivých sociálnych, záujmových a národnostných skupín sú o p r á v n e n í, a dokázali, že aj s c h o p n í, bez ohľadu na to, či boli alebo neboli doteraz členmi ČSZM (ak pravda ide skutočne o vytvorenie novej organizácie alebo organizácií mládeže a nie o existenciu organizácie pre mládež alebo „na mládež") so znalosťou problematiky svojej skupiny posúdiť súčasnú situáciu, kvalifikovane sa vyslovíť k jednotlivým návrhom.

V opačnom prípade, ak sa takýmto elementárnym demokratickým požiadavkám, právam všetkých mladých ľudí vyjadriť sa o s v o j e j v e c i kladú prekážky, nevyznieva to ako čestná a čistá hra orgánu, skupiny alebo jednotlivca.

Edo Ivančík

VECERNIK, 18. októbra 1968, str. 1.

Udalosť nie okrajová

Z A T I A Ľ Č O N A Š A T L A Č sa iba okrajovo zmienila o zhromaždení starých komunistov v Líbni, v zahraničí dostala táto udalosť podstatne väčšiu publicitu. Okrem buržoáznych spravodajcov si ju všimol aj moskovský rozhlas, ktorý informoval svojich poslucháčov, že v stredu minulý týždeň sa zišlo v pražskej priemyselnej štvrti Líbeň asi šesťsto starých komunistov a prijali rezolúciu žiadajúcu, „aby Ústredný výbor KSČS kategoricky vystúpil proti všetkým, ktorí šíria ohováračky o Sovietskom zväze, o iných socialistických krajinách a ich armádach". V informácii rádia Moskva bolo spomenuté, že účastníci zhromaždenia požiadali moskovskú Pravdu o uverejnenie výzvy, aby sa KSČS verejne prihlásila k svojmu spojenectvu so Sovietskym zväzom a jeho ľudom i národmi ostatných socialistických krajín.

Citované pasáže z líbenskej rezolúcie vyjadrujú v zásade princípy myšlienok z vystúpení, ktoré v posledných dňoch niekoľkokrát opakovali najvyšší československí predstavitelia.

Z N E P O K O J E N I E M Ô Ž E V Š A K V Y V O L A Ť niekoľko iných okolností líbenského zhromaždenia. Predovšetkým je to fakt, že na zvolaní mítingu sa aktívne podieľala izv. jedasova skupina, teda ľudia, ktorí po januári vytrvalo obhajovali éru Novotného a neskôr rozosielali po republike štvavé manifesty proti vedeniu našej komunistickej strany. Okrem toho sa treba zmieniť o tom, že v Líbni sa stretli i niektorí bývalí politici, angažovaní v predjanuárovom období. Vyjadrovala ich prítomnosť na líbenskom zhromaždení ich ešte stále neuhasínajúce mocenské ambície? Odpoveď na túto a všetky podobné otázky treba hľadať v kontexte politického dianía dnešných — ale najmä budúcich dní...

IGOR CIBULA

SMENA, 16. októbra 1968, str. 3.

6/317/XI

Rozhovor s obhajcom Jana Šejnu

Nie som Perry Mason

JUDr. Zdeněk Řípa je advokátom poradne vo Vysočanoch a obhajcom „ex offo" Jana Šejnu, teda úradne ustanoveným. O „prípade Jana Šejnu" si myslí, že je novinársky vypáchnutý, pretože ho už dávno prekryli udalosti dramatickejšie, a podľa toho aj vyzerá jeho ochota zhovárať sa. Ale nakoniec spolu hovoríme a premýšľame nad fascikiom pod značkou „Š".

— Nie som Perry Mason a tak nemám ani čas, ani prostriedky na pátranie po tom, ako sa môj klient správal po narodení, ako v detstve a čo nedobré vykonal, alebo kde sa zachoval ako hrdina. Môžem síce vypočuť tvrdenie pani Nápravníkovej o tom, že „Honzík bol darebák už v mladosti" alebo slová dajme tomu pani Novákovej o tom, že pán generál bol vlastne dobrý človek, lebo jej pomohol k penzii... Na také pátranie naša advokácia nemá prostriedky a podľa toho sa aj postupuje v práci. Ale to konečne býva v prípadoch obhajoby, ktorá sa obžalovanému určila, takmer bežné — poznám ho zo spisov a to mi musí stačiť. Najmä u Jana Šejnu nemám inú možnosť spolupráce, lebo po prvé je za hranicami a po druhé neprejavil doteraz snahu nadviazať so mnou styk, či už preto, že nemôže, alebo sám nechce.

Ⓞ A vy ste sa pokúsili?

— Písal som mu list v marci: oznámil som mu v ňom, že som jeho obhajcom a žiadal som ho o určité informácie. Nedostal som odpoveď, aj keď viem, že môj list dostal.

Ⓞ Ako to viete?

— Píše svojej manželke. Listy dochádzajú z rozličných miest Spojených štátov amerických a Šejna sľubuje vrátiť sa do Československa. A v listoch tiež stále opakuje, že je nevinný. Chcem mu znova písať. Lebo bez súčinnosti s ním je veľmi ťažké v takom rozsiahlom prípade „hájiť naplno".

Ⓞ Prečo ste prijali obhajobu — museli ste?

— Nie. Dobrovoľne. Dôvody boli dosť romantické — nie som taký starý, aby som chcel robiť len to, čo musím — a to ma lákalo. Pre mňa to nie je nič príjemné, keď si predstavím pojednávanie: ja stojím a obhajujem človeka, o ktorom si veľa ľudí myslí len to najhoršie. Myslíte si, že je to také lákavé? Preto potrebujm aspoň nejaký dôkaz, ktorý by svedčil o jeho nevine. A preto potrebujem spoluprácu s obžalovaným.

Ⓞ Ako si predstavujete obhajobu? Chcete svojho klienta „vysekať" stoj čo stoj?

— Pri hlavnom pojednávaní má obhajca dve možnosti: buď sa držať presne spisov, alebo fantazírovať. Každá z týchto dvoch možností má svoje úskalie. Ja som bol raz ustanovený, musím svoju povinnosť splniť. Ale k tomu, aby som ako obhajca mohol urobiť maximum pre obhajobu svojho klienta, pokladám za nanajvýš nutné, aby mi on oznámil svoje stanovisko k skutkom, ktoré sa mu kladú za vinu a aby mi prípadne označil dôkazy a ďalšie skutočnosti, ktoré by som mohol použiť pre jeho obhajobu.

Ⓞ Pán doktor, vaša funkcia nie je v niľakom prípade veľmi vďačná. Neľutujete svoje rozhodnutie?

— Pozrite sa, u nás má každý obvinený právo zvoliť si svojho obhajcu, v určitých prípadoch dokonca musí mať obhajcu — ak je stíhaný zo skutkov, na ktoré zákon stanoví trest odňatia slobody, ktorého horná hranica stanovená v Trestnom zákone presahuje päť rokov. Keďže Jan Šejna svoje právo zvoliť si takého obhajcu z radov advokátov, ktorí pracujú v Československu, nevyužil, ľoci obhajcu mať musí, ustanovilo Združenie advokátov v Prahe za jeho obhajcu mňa. Pokiaľ by sa pravda Jan Šejna rozhodol zvoliť si niekoho iného, v koho má väčšiu dôveru než vo mne, má na to plné právo. To všetko som mu napísal v prvom liste.

Ⓞ Čo ste mu ešte napísali?

A namiesto odpovede som si prečítala: Pán Jan Šejna, naposledy bytom v Prahe 6...

„Pane, ako je Vám bezpochyby známe, začalo sa po Vašom odchode z ČSSR proti Vám — po predbežnom súhlase Národného zhromaždenia — trestné stíhanie... K samotnému trestnému pokračovaniu, ktoré sa proti Vám vedie:

Uznesením vyššieho vojenského prokurátora v Příbrami zo dňa 6. 5. 1968 ste stíhaný pre trestné činy:

a) zneužívanie právomoci verejného činiteľa,
b) podvodu,
c) sprenevery."

Potom nasleduje vypísanie skutočností, ktoré sú známe z novín pod nadnesným názvom „datelinový generál" či „datelinová aféra generála Šejnu", zistenie o hospodárení 8 autami, všetko napísané právnicky presne a precízne. Nasleduje návrh, aby Jan Šejna sám označil spôsob, akým by bolo možné mu doručovať písomnosti, ďalej sú opísané povinnosti obhajcu a niekoľko podrobností okolo tejto otázky. Ďalej oznámenie, že „Váš majetok v ČSSR zaistili, a preto, ak majú voči Vám nejaké pohľadávky osoby žijúce v ČSSR, oznámte mi mená a adresy týchto osôb i výšku ich pohľadávok, aby som mohol na ich práva upozorniť..."

Ⓞ Pán doktor, hovorí sa o začatí pojednávania s plukovníkom Moravcom v najbližších týždňoch. Bude sa súčasne prejednávať i „Šejnov prípad", ktorý sa považuje za súčasť „Moravcovho"?

— Doklaď ja viem, nedošla stále ešte odpoveď na žiadosť našej vlády americkej vláde o vydanie Jana Šejnu. Nerozhoduje, či bude odpoveď kladná alebo záporná, ale podľa mňa by sme mali poznať názor americkej strany skôr, než dôjde k pojednávaniu. Činy, pre ktoré Jana Šejnu stíhajú, uznáva dohoda medzi Československom a USA ako dôvody na vydanie každého československého občana našim príslušným úradom už od roku 1925, keď sa dohoda podpísala.

Ⓞ Jan Šejna sa teda neozval a oklukou cez list žene odkazuje vám i ostatným, že je nevinný. Nemyslíte, pán doktor, že vo chvíli, keby vám odpovedal a uznal vás za svojho obhajcu, by svoju vinu vlastne priznal?

— Nie, to nemyslím. Môj klient bude tak či tak súdený, či už bude alebo nebude na pojednávaní, či odpovie alebo nie.

Ale teraz dám otázku ja vám: Keď vezmeme do úvahy, že zatiaľ sa mu nič nemôže stať, pretože naše úrady nanič — ako sa hovorí — vlastne nemôžu, nemal by mať trebárs záujem očistiť sa pred ľuďmi, ktorí tu zostali?

Zhovárala sa
Dana Špačková

PRÁVNÍK, č. 9/68, september 1968, str. 825. - 827.

7/317/XI

AKTUÁLNÍ GLOSY

Poznámka k osnove zákona o cestovných dokladoch a k návrhu novej právnej úpravy štátneho občianstva vo federatívnej ČSSR

Ako je známo, návrhom osnovy zákona o cestovných dokladoch zaoberali sa v poslednom čase dva výbory Národného zhromaždenia — zahraničný a ústavne právny. V tejto súvislosti chcel by som upozorniť na niektoré otázky, ktoré viac-menej sa dotýkajú zahraničnej správy.

Nutno hneď zo začiatku poznamenať, že jednou zo sfér deformácií v minulom období bola i oblasť zahraničnej správy. Nerešpektovaním základných zásad medzinárodných zvyklostí pri stanovení okruhu osob, ktorým môžu byť vydávané zvláštne druhy cestovných pasov, stalo se, že československé diplomatické, služobné a zvláštne pasy sa v očiach kapitalistickej cudziny zdiskreditovali. Podľa čs. pasovej praxe, kto cestoval služobne do cudziny mal nárok, aby mu vystelajúca organizácia opatrila cestovný doklad. Tak sa i stalo, že pasové orgány MV vydali desaťtisíce zvláštnych pasov a tisíce služobných pasov československým občanom. Cesta týchto občanov do zahraničia mala síce služobný charakter podľa československých predpisov, avšak je známo, že z hľadiska cudzineckého pobytového režimu každého štátu nie je rozhodujúcou okolnosťou druh cudzineckého pasu, ale predovšetkým druh víza, ktorý hostiteľský štát udeľuje prevážne podľa účelu cesty. Preto napr. náš pracovník PZO služobne cestujúci do KS so služobným pasom zostává z hľadiska vízovej praxe hostiteľského štátu československým obchodníkom, ktorému udelí obvyklý druh návštevného víza. Táto kategorizácia vo vízovej praxe je obecne veľmi prísne dodržovaná a výnimky sa objavujú iba skutočne z dôvodu zvláštnej zdvorilosti k osobnosti držiteľa pasu.

Okruh osob s nárokom na diplomatický pas je už obecne známy (hlava štátu, členovia vlády, parlamentu a pracovníci zahraničnej správy v diplomatických službách a p.). Služobné pasy dostáva obvykle podle medzinárodných zvyklostí personál zahraničnej správy k výkonu služby v zahraničí — na zastupiteľských úradoch. Okruh osob s nárokom na diplomatický alebo služobný pas je medzinárodne natoľko ustálený, že je nutné ho bezvýhradne rešpektovať. Niektoré štáty a medzi nimi i Československo má ešte i tretí druh tzv. zvláštne pasy (v niektorých štátoch tzv. ministerské pasy), ktoré sa obvykle vydávajú pre zvláštny účel cesty s rezortným poslaním. Ide obvykle o neveľký okruh osob. Tento zvláštny druh cestovného dokladu má svoje oprávnenie, pretože niektoré štáty priznávajú držiteľom týchto pasov určité výhody z hľadiska cudzineckého pobytového režimu.

Je veľmi zarážajúce, že nová osnova zákona ruší zvláštny pas ako druh československého cestovného dokladu. Ako vyplýva z novín (článok Rudého práva zo dňa 22. 6.

t. r.) počíta sa s tým, že široký okruh osob k služobnému pobytu v zahraničia obdrží čs. služobné pasy (ako napr. technici, lekári, experti a iní odborníci významných organizácií a p.).

Som toho názoru, že táto časť zásad navrhovanej osnovy zákona o cestovných dokladoch nie je v súlade s rešpektovaním medzinárodných zvyklostí a znamenala by len pokračovanie v ďalšom zdiskreditovaní československej pasovej praxe na úseku zahraničnej správy.

Vedľa tejto kritickej pripomienky k návrhu osnovy zákona o cestovných dokladoch chcel by som poukázať i najmä na tú skutočnosť že oba výbory Národného zhromaždenia poukázali na nutnosť zaoberať sa ustanovením trestného zákona (§ 109), týkajúceho sa trestnosti opustenia hraníc a ďalej otázkami, týkajúcimi sa problematiky československého štátneho občianstva.

Pri tejto príležitosti chcel by som v krátkosti poukázať na skutočnú nutnosť zaoberať sa urýchlene novelizáciou zákona o nadobúdaní a strate československého štátneho občianstva. Domnievam sa, že je povinnosťou nás pracovníkov z praxe upozorniť na túto významnú oblasť štátneho práva, ktorá v minulosti nebola nijako uchránená od hrubých deformácií, ale práve naopak. Zrušením Povereníctva vnútra bola celá agenda sústredená do rúk Ministerstva vnútra, kde obvykle bola degradovaná do sfér pasových orgánov. Domnievam sa, že naša právnická verejnosť mala by sa dozvedieť viac konkrétneho o deformáciách i z tohoto oboru práva. Veď neide len o prípad spisovateľa Mňačka, ktorý tak rozvíril záujem o túto problematiku.

V súvislosti s novým štátoprávnym usporiadaním ČSSR vznikla súčasne dôležitá otázka, ako by mala byť vyriešená príslušnosť pri rozhodovaní o udelení alebo odňatí československého štátneho občianstva. Je nesporné, že ide o najvýznamnejší akt z hľadiska štátneho práva vo vzťahu právneho pomeru občana k štátu. Od tohoto aktu sa odvozujú i všetky ostatné politické práva a povinnosti občana. Rozhodne zastávam názor, že táto oblasť štátneho práva mala by byť odňatá z kompetencie Ministerstva vnútra. Bol to práve tento rezort, ktorý úplne zdeformoval socialistický význam inštitútu štátneho občianstva. Hrubým, nehumánnym spôsobom vynucovať zbavovanie československého štátneho občianstva u tisíce našich občanov v zahraničí. Títo občania, žijúci už dlhé roky za predmníchovskej republiky v cudzine, priamo lpeli na svojom československom štátnom občianstve a svoj československý cestovný pas si ukladali ako najdrahší poklad. Títo občania sa ničím neprevinili voči svojej vlasti, vzdor tomu boli násilne vyobcovaní zo zväzku československého štátneho občianstva a často považovaní priamo za vlastizradcov. Z jediného dôvodu, že žili v cudzine — mimo vlasti. Zostane nám pracovníkom zahraničnej správy navždy nepochopiteľné, čím bol odôvodnený takýto nehumánny postup, prečo nebolo možné im ponechať československý pas. Pre občana žijúceho v cudzine je pas existenčnou záležitosťou a stať sa zo dňa na deň bezdomovcom je vskutku veľmi ťažkým údelom. Veď takto zbavovať štátneho občianstva je v rozpore i s Všeobecnou deklaráciou ľudských práv prijatou Valným zhromaždením OSN v roku 1948. Žiadon štát sa nezbavoval tak ľahostajne od svojich občanov, ako náš štát tak malých národov Čechov a Slovákov. Je navždy nepochopiteľné, ako mohli vzniknúť také politické uznesenia najvyšších orgánov, podľa ktorých sa čs. občan mohol vysťahovať z ČSSR jedine za predpokladu, že požiada o prepustenie z československého štátneho zväzku. Zvlášť tragicky sa to dotýkalo mladých žien, ktoré uzavreli manželstvo s cudzincom a následovali manžela do zahraničia. Je obecne známa tá smutná skutočnosť, že obvykle tieto manželstva nemajú pre naše ženy v cudzine dlhého trvania. Úplne cudzie prostredie obvykle spôsobí, že manželstvo stroskotá. Ovšem bolo veľmi tragické, že návrat do vlasti u týchto nešťastných žien bol znemožnený strátou československého štátneho občianstva, ku ktorému boli donútené pred odchodom z republiky. Ba týmto životom sklamaným a v cudzine opusteným osobám bola odmietnutá z čs. strany akákoľvek konzulárna pomoc.

Ako je vidieť i činnosť zahraničnej správy trpela za uplynulé roky hrubými deformáciami. Namiesto medzinárodným právom dôsledne rešpektovanej právnej ochrany, nastupovalo šikanovanie vlastných občanov. Naše konzulárne oddelenia na československých zastupiteľských úradoch boli prakticky personálne likvidované a agendu v minimálnom nutnom merítku vykonávali pracovníci bez základnej kvalifikácie. Je smutné, ale žiaľ je nutno konštatovať, že žiadon štát sa nedopúšťal v minulých rokoch takej hrubej nemorálnosti voči svojim faktickým alebo bývalým občanom, žijúcim v zahraničí, ako práve naša socialistická republika.

Tento nemúdry postup nášho štátu voči svojim občanom v cudzine sa dotýkal skutočne značného počtu osob. Podľa našich štatistík žije v zahraničí okolo 1,230.000 Slovákov a 829.000 Čechov, u ktorých ešte po roku 1945 — mimo oblasť USA — podľa čs. právnych predpisov bolo zachované čs. štátne občianstvo. Dnes máme registrovaných čs. občanov v zahraničí na našich

zastupiteľských úradoch okolo 5.000. Tieto deformácie zákonnosti znamenajú pre naše národy nenapraviteľné škody. Bolo to rozumné?

Nazdávam sa, že je správne a nutné, aby pracovníci z praxe poukázali v rámci obrodného procesu na tieto vážne deformácie, ku ktorým došlo i v oblasti tak dôležitého inštitútu štátu ako je štátne občianstvo. Je preto plne odôvodnené, že jak ústavno právny výbor tak i zahraničný výbor Národného zhromaždenia položili pri jednaní o zásadách zákona o cestovných dokladoch na porad jednania i otázku novelizácie zákona č. 194/49 Zb. v znení zák. č. 72/58 Zb. o nadobúdaní a strate československého štátneho občianstva. Tým súčasne otvorili bránu k rehabilitácii významu štátneho občianstva a k náprave nezákonného postupu čs. orgánov u tých osob, ktoré stratili svoje československé štátne občianstvo proti duchu zákona.

V tejto súvislosti vzniká otázka, či by nebolo správne, aby základné zásady o československom štátnom občianstve upravovala priamo nová Ústava a podrobnosti, aby boli stanovené ústavným zákonom. Domnievam sa, že zvlášť veľký význam bude nutné dať pri novom štátoprávnom usporiadaní *jednotnému* štátnemu občianstvu vo federatívnej ČSSR.

Som presvedčený že by to nebolo iba symbolické, ale i z právneho hľadiska správne a oprávnené aby rozhodovanie o udelení a odňatí československého štátneho občianstva patrilo do kompetencie najvyššieho voleného orgánu nášho štátu, presnejšie určeno ústavno právnemu výboru Národného zhromáždenia. Domnievam sa, že týmto spôsobom bolo by skutočne možné rehabilitovť u nás tak zdiskreditovaný význam inštitútu štátneho občianstva ČSSR.

Ladislav Katuščák

PRÁVNÍK, č. 9/68, september 1968, str. 825. - 827.

SLOVENSKÁ NÁRODNÁ KNIŽNICA

10/317/XI

SMER, 11. augusta 1968, str. 4.

Postavenie a poslanie členskej základne

§ 1

(1) Matica slovenská, založená roku 1863, je podľa zákona Slovenskej národnej rady číslo 07/68 Zb. SNR z 27. júna 1968 celonárodná kultúrna ustanovizeň s vlastnou členskou základňou.

(2) Členská základňa Matice slovenskej (ďalej len členská základňa) je korporatívnou zložkou Matice slovenskej, združujúcou jednotlivcov i kolektívy na základe prejavovaného záujmu o kultúru a dejiny slovenského národa a ochoty zúčastňovať sa podľa svojich možností na plnení úloh, vyplývajúcich z poslania Matice slovenskej.

(3) Členskú základňu tvoria riadni, kolektívni a čestní členovia.

§ 2

(1) Poslaním členskej základne je v nadväznosti na najlepšie tradície Matice slovenskej

a) zjednocovať tvorcov a priaznivcov národnej kultúry,

b) aktívne vplývať na všetko kultúrno-spoločenské dianie na Slovensku,

c) vytvárať optimálne podmienky pre samovzdelávaciu a vzdelávaciu činnosť členstva ako aj pre jeho širokú účasť na rozvoji národnej kultúry,

d) podnecovať tvorivú činnosť členov pôsobiacich na všetkých úsekoch vedy a umenia,

e) napomáhať ochrane národných kultúrnych hodnôt i prírodného bohatstva a krásy slovenskej krajiny,

f) zachovať a rozvíjať národný život Slovákov doma i v zahraničí, udržiavať a prehlbovať styky medzi krajanmi a ich starou domovinou,

g) rozširovať diela slovenskej národnej kultúry doma i vo svete,

h) prispievať k zvyšovaniu kultúrnej úrovne národno-spoločenských podujatí.

(2) Členská základňa plní svoje poslanie v súčinnosti s inštitucionálnou zložkou Matice slovenskej a v spolupráci s organizáciami prevažne na úseku vedy, školstva, kultúry a umenia, ako aj s orgánmi štátnej správy; na všetkých stupňoch svojej organizačnej výstavby sa zúčastňuje na plnení úloh Slovenského národného frontu.

Organizačná výstavba členskej základne

§ 3

(1) Základnou organizačnou jednotkou členskej základne je miestny odbor Matice slovenskej (ďalej len „miestny odbor").

(2) Miestny odbor je samostatnou právnickou osobou.

(3) Orgánmi miestneho odboru sú:

a) valné zhromaždenie miestneho odboru,

b) výbor miestneho odboru (ďalej len „miestny výbor").

(4) Koordinačným orgánom pre činnosť miestnych odborov na území okresu je okresný výbor Matice slovenskej (ďalej len „okresný výbor").

§ 4

(1) Celoslovenskými koordinačnými orgánmi pre činnosť miestnych odborov a základnými organizáciami pre členov, nezdružených v miestnych odboroch sú členské ústredia Matice slovenskej (ďalej len „členské ústredia"), ktoré sa zriaďujú ako jej stále pracoviská.

(2) Najvyššími orgánmi Matice slovenskej sú:

a) valné zhromaždenie Matice slovenskej,

b) výbor Matice slovenskej.

Vznik a zánik členstva

§ 5

(1) Riadnym členom Matice slovenskej sa stáva každá fyzická osoba na základe prihlášky, ktorú schvaľuje miestny výbor v mieste alebo v obvode žiadateľovho bydliska. Ak v obvode žiadateľovho bydliska nie je miestny odbor, o príslušnosti k miestnemu odboru rozhoduje členské ústredie. Prijatý člen dostane členskú legitimáciu.

(2) Kolektívnym členom Matice slovenskej môže byť organizácia na základe prihlášky, ktorú schvaľuje miestny výbor v obvode sídla organizácie. Prijatá organizácia dostane osobitný členský preukaz. Z kolektívneho členstva organizácie nevyplýva individuálne členstvo jej príslušníkov.

(3) Čestným členom Matice slovenskej sa stáva zaslúžilý pracovník rozhodnutím valného zhromaždenia Matice slovenskej na návrh výboru Matice slovenskej. Dokladom čestného členstva je diplom čestného člena Matice slovenskej.

§ 6

(1) Členstvo v Matici slovenskej zaniká

a) vystúpením,

b) úmrtím (u organizácie jej rozpustením),

c) vyčiarknutím,

d) vylúčením.

(2) Zo stavu členstva je rozhodnutím miestneho výboru alebo členského ústredia

a) vyčiarknutý člen, ktorý ani na opätovné vyzvanie za dva roky nezaplatil členský príspevok alebo bez odôvodnenia prestal plniť členské povinnosti,

b) vylúčený člen, ktorý hrubo poruší ustanovenia zákona SNR o Matici slovenskej, jej stanov, poriadkov, záväzných uznesení, úmyselne poškodí jej záujmy a koná v rozpore s národnou a občianskou cťou, proti rozhodnutiu o vylúčení sa člen môže odvolať na valné zhromaždenie miestneho odboru.

Práva a povinnosti členov

§ 7

(1) Člen Matice slovenskej má právo

a) zúčastňovať sa na zhromaždeniach a podujatiach Matice slovenskej,

b) rokovať alebo hlasovať na valných zhromaždeniach, voliť a byť volený za činovníka Matice slovenskej,

c) rozvíjať tvorivú činnosť v rámci programu Matice slovenskej,

d) podávať návrhy, žiadosti a sťažnosti orgánom Matice slovenskej,

e) navštevovať matičné miestnosti, prednostne využívať jej zariadenia a vzdelávacie prostriedky,

f) mať podiel na všetkých členských výhodách stanovených orgánmi Matice slovenskej,

g) nosiť členský odznak.

(2) Člen Matice slovenskej je povinný:

a) zachovávať zákon SNR o Matici slovenskej, stanovy, poriadky a uznesenia jej orgánov,

b) uskutočňovať program Matice slovenskej,

c) zúčastňovať sa na členských zhromaždeniach a podujatiach Matice slovenskej,

d) platiť členský príspevok,

e) spĺňať uložené konkrétne úlohy,

f) iniciatívne podporovať činnosť Matice slovenskej v najširších vrstvách národa, šíriť znalosť o Matici slovenskej, získavať jej členov a priateľov a zastávať jej záujmy.

§ 8

(1) Práva a povinnosti kolektívnych členov sa určujú dohodou medzi miestnym výborom a organizáciou pri jej prijímaní za člena. O rozsahu a formách spolupráce niektorých kolektívnych členov na úlohách celoslovenského významu sa s nimi dohodne výbor Matice slovenskej.

(2) Čestní členovia majú právo zúčastňovať sa, rokovať a hlasovať na valnom zhromaždení Matice slovenskej priamo, bez voľby delegátov. Nie sú povinní platiť členský príspevok.

(3) Členovia Matice slovenskej v zahraničí vykonávajú svoje práva a povinnosti v rozsahu, ktorý stanoví výbor Matice slovenskej osobitnými smernicami a dohodami.

Záujmové organizačné zložky

§ 9

(1) Valné zhromaždenie Matice slovenskej ako aj valné zhromaždenie miestnych odborov vytvárajú na rozvíjanie jednotlivých odvetví činnosti záujmové organizačné zložky, ktoré si volia svoje vedenie.

(2) V ústredí tieto záujmové organizačné zložky nadväzujú na tradíciu vedeckých a umeleckých odborov Matice slovenskej. Po dostatočnom rozvinutí ich činnosti valné zhromaždenie Matice slovenskej ustanoví jednotlivé vedecké, umelecké a iné záujmové odbory schválením ich organizačných a pracovných poriadkov. Tieto záujmové odbory so súhlasom výboru Matice slovenskej zvolávajú svoje vlastné celoslovenské valné zhromaždenia.

Miestne odbory

§ 10

(1) Miestne odbory sa zriaďujú v obciach, kde je najmenej 21 riadnych členov Matice slovenskej. Návrh na zriadenie predkladajú výboru Matice slovenskej zakladajúci členovia miestneho odboru alebo okresný výbor, v obvode ktorého sa má miestny odbor zriadiť.

(2) Na valnom zhromaždení miestneho odboru sa zúčastňujú riadni členovia priamo. Kolektívnych členov na valnom zhromaždení miestneho odboru zastupuje vedenie organizácie. Čestní členovia Matice slovenskej, ktorí bývajú v sídle miestneho odboru majú na valnom zhromaždení rovnaké práva a povinnosti ako riadni členovia miestneho odboru.

(3) Počet členov miestneho výboru si určí valné zhromaždenie miestneho odboru podľa potreby.

(4) Na čele miestneho odboru je predseda.

§ 11

(1) V obciach s veľkým počtom členov zriaďuje miestny odbor pri rôznych inštitúciách alebo pre jednotlivé mestské obvody kluby Matice slovenskej.

(2) So súhlasom členských ústredí miestne výbory môžu zriadiť aj stále pracoviská a zariadenia.

Okresné výbory

§ 12

(1) Okresný výbor Matice slovenskej tvoria predsedovia miestnych odborov Matice slovenskej a ďalší výborom kooptovaní členovia Matice slovenskej. Okresný výbor si volí na ročné obdobie svoje predsedníctvo na čele s predsedom.

(2) Úlohou okresného výboru je

a) koordinovať činnosť miestnych odborov na území okresu,

b) podnecovať zakladanie ďalších miestnych odborov,

c) zastupovať Maticu slovenskú v okresných orgánoch združujúcich spoločenské organizácie, najmä v orgánoch Národného frontu,

d) zabezpečovať voľbu delegátov členskej základne v okrese na valné zhromaždenie Matice slovenskej.

§ 13

(1) Okresný výbor zriaďuje pri miestnom odbore v sídle okresu svoj stály sekretariát. Pracovníci sekretariátu sú platenými zamestnancami.

(2) Činnosť okresného výboru sa financuje z príspevkov miestnych odborov a okresných orgánov.

Valné zhromaždenie Matice slovenskej

§ 14

(1) Valné zhromaždenie Matice slovenskej tvoria delegáti členskej základne a zástupcovia stálych pracovísk Matice slovenskej.

(2) Delegátov členskej základne tvoria

a) delegáti, ktorých volia miestne odbory Matice slovenskej v spolupráci s okresnými výbormi podľa kľúča, ktorý určí výbor Matice slovenskej, najmenej však jeden delegát za okres,

b) zástupcovia kolektívnych členov podľa osobitných dohôd o spolupráci, ktoré s nimi uzavrel výbor Matice slovenskej,

c) čestní členovia,

d) predsedovia vedeckých, umeleckých a iných záujmových odborov členskej základne.

(3) Zástupcami stálych pracovísk sú ich vedúci pracovníci.

(4) Výbor môže prizvať na valné zhromaždenie ako hostí zástupcov vedeckých, umeleckých a iných profesionálnych kultúrnych inštitúcií.

§ 15

(1) Valné zhromaždenie Matice slovenskej zvoláva výbor Matice slovenskej najmenej raz za rok. Na žiadosť jednej pätiny členov, ktorá sa predkladá prostredníctvom miestnych výborov je výbor Matice slovenskej povinný ho zvolať do 2 mesiacov.

(2) Valné zhromaždenie Matice slovenskej sa môže právoplatne uznášať

a) ak bolo jeho zvolanie oznámené aspoň 14 dní vopred v orgáne Matice slovenskej alebo v dennej tlači,

b) ak je prítomných aspoň 50 percent oprávnených delegátov.

§ 16

Do pôsobnosti valného zhromaždenia Matice slovenskej patria otázky týkajúce sa Matice slovenskej ako ustanovizne s členskou základňou a stálymi pracoviskami, najmä

a) schvaľovať správy o činnosti orgánov Matice slovenskej,

b) prerokúvať zásadné otázky zamerania a činnosti Matice slovenskej a záväzné opatrenia v oblasti národnej kultúry vôbec,

c) schvaľovať a meniť stanovy členskej základne,

d) voliť predsedu, čestných funkcionárov, výbor Matice slovenskej a revíznu komisiu,

e) rozhodnúť o návrhoch výboru a o odvolaniach proti rozhodnutiu výboru,

f) vyhlásiť čestných členov Matice slovenskej,

g) zriaďovať vedecké, umelecké a iné záujmové odbory členskej základne,

h) prerokúvať zásady rozpočtu Matice slovenskej a schvaľovať správy o hospodárení s prostriedkami členskej základne.

Výbor Matice slovenskej

§ 17

(1) Výbor Matice slovenskej má 30 riadnych členov z popredných kultúrnych pracovníkov, ktorí sú aktívnymi činovníkmi Matice slovenskej. Valné zhromaždenie ich volí tým spôsobom, že každý rok sa volí na 3 roky jedna tretina výboru. Prvý výbor sa volí naraz a prvé dva roky tretina odstúpi žrebovaním.

(2) Členmi výboru z titulu svojej funkcie sú

a) s hlasom rozhodujúcim: predseda, správca, vedúci členských ústredí a čestní predsedovia Matice slovenskej,

b) s hlasom poradným: predsedovia vedeckých, umeleckých a záujmových odborov a vedúci stálych pracovísk.

(3) K právoplatnému uzneseniu výboru je potrebná účasť nadpolovičnej väčšiny riadnych členov výboru a súhlas nadpolovičnej väčšiny prítomných členov.

11/317/XI

(4) Výbor Matice slovenskej zvoláva predseda Matice slovenskej podľa potreby, najmenej však 4 razy do roka alebo ak o to požiada jedna pätina členov výboru.

§ 19

Do pôsobnosti výboru patrí

a) zvolávať a určovať rokovací poriadok valných zhromaždení, pripravovať pre ich rokovanie všetky podklady a vykonávať ich uznesenia,

b) voliť podpredsedov Matice slovenskej,

c) podľa § 9 zákona SNR navrhovať Predsedníctvu Slovenskej národnej rady vymenúvanie a odvolávanie správcu Matice slovenskej,

d) delegovať do vrcholných národných orgánov, najmä do orgánov Slovenského národného frontu zástupcov Matice slovenskej,

e) navrhovať valnému zhromaždeniu čestných členov a funkcionárov Matice slovenskej,

f) schvaľovať zakladanie miestnych odborov Matice slovenskej,

h) prerokúvať bežné otázky zamerania i činnosti Matice slovenskej a odporúčať správcovi potrebné opatrenia,

ch) schvaľovať návrhy členského ústredia na opatrenia týkajúce sa členskej základne,

g) prerokúvať rozpočet Matice slovenskej podľa zásad schválených valným zhromaždením Matice slovenskej,

i) kontrolovať činnosť a hospodárenie miestnych odborov a okresných výborov Matice slovenskej,

k) rokovať a rozhodovať o návrhoch, žiadostiach a sťažnostiach členov a zamestnancov Matice slovenskej,

l) na návrh správcu zastaviť výkon uznesenia valného zhromaždenia miestnych odborov, okresných výborov a záujmových odborov, ak sú v rozpore so zákonmi SNR o Matici slovenskej, jej štatútom, stanovami, poriadkami alebo poškodzujú záujmy Matice slovenskej ako celej ustanovizne; proti tomuto rozhodnutiu sa možno odvolať na valné zhromaždenie Matice slovenskej; odvolanie nemá odkladný účinok.

Predseda Matice slovenskej

§ 18

(1) Predseda Matice slovenskej je predstaviteľom Matice slovenskej v rámci pôsobnosti jej vrcholných orgánov. Volí ho valné zhromaždenie na 3 roky.

(2) Do pôsobnosti predsedu Matice slovenskej patrí

a) viesť rokovanie valného zhromaždenia Matice slovenskej,

b) zvolávať a viesť rokovania výboru Matice slovenskej,

c) tlmočiť stanovisko valného zhromaždenia a výboru Matice slovenskej a podpisovať všetky písomnosti valného zhromaždenia a výboru,

d) sledovať činnosť Matice slovenskej a vyžiadať od správcu pre potreby výboru a valného zhromaždenia Matice slovenskej potrebné informácie a materiály.

(3) Ak predseda nemôže vykonávať svoju funkciu, zastupujú ho traja podpredsedovia, volení výborom Matice slovenskej na 3 roky tak, že jeden z nich sa každý rok vymieňa spolu s tretinou výboru.

Čestní funkcionári Matice slovenskej

§ 20

Čestní funkcionári sú valným zhromaždením doživotne volení čestní predsedovia a čestní členovia Matice slovenskej.

Správca Matice slovenskej

§ 21

(1) Správcu Matice slovenskej podľa § 9 zákona SNR vymenúva a odvoláva Predsedníctvo Slovenskej národnej rady na návrh výboru Matice slovenskej.

(2) Práva a povinnosti správcu sú vymedzené predovšetkým zákonom SNR a štatútom Matice slovenskej. Vo vzťahu k stálym pracoviskám plní funkciu generálneho riaditeľa súboru vedeckých ústavov, členských ústredí a spoločenských útvarov.

(3) Vo vzťahu k členskej základni do jeho pôsobnosti patrí

a) právne zastupovať Maticu slovenskú navonok ako jednu a nedeliteľnú ustanovizeň, rovnako členskú základňu ako stále pracoviská, rovnako záujmy členov ako záujmy zamestnancov,

b) predkladať výboru a valnému zhromaždeniu Matice slovenskej na prerokúvanie správu o činnosti Matice slovenskej a záväzné opatrenia, týkajúce sa jej práce,

c) dohliadať, aby uznesenia valného zhromaždenia a výboru boli vykonané,

d) po prerokúvaní vo výbore vydávať pre všetky orgány Matice slovenskej a ich pracoviská rokovacie, organizačné a pracovné poriadky.

Stále pracoviská Matice slovenskej

§ 22

Náplň činnosti a organizáciu stálych pracovísk Matice slovenskej určuje štatút Matice slovenskej, vydaný Predsedníctvom Slovenskej národnej rady.

Hospodárenie členskej základne

§ 23

(1) Výdavky na činnosť ústredných orgánov členskej základne sú podľa § 30 zákona SNR súčasťou rozpočtu Matice slovenskej. Návrh rozpočtu predkladá Predsedníctvu Slovenskej národnej rady správca Matice slovenskej po prerokovaní s výborom Matice slovenskej.

(2) Hospodárenie miestnych odborov sa spravuje zásadami o hospodárení spoločenských organizácií. Ich majetok sa vytvára najmä z členských príspevkov, dotácií, darov a príjmov z vlastnej činnosti.

(3) Na podporu činnosti členskej základne valné zhromaždenie Matice slovenskej zriaďuje osobitný fond, vedený na samostatnom účte Matice slovenskej. Tvorí sa z príspevkov ústredne evidovaných členov, príspevkov miestnych odborov, dotácií, darov a príjmov z činnosti záujmových organizačných zložiek členskej základne. Fond spravuje výbor Matice slovenskej, hospodárenie kontroluje a správu o tom valnému zhromaždeniu predkladá trojčlenná revízna komisia, volená valným zhromaždením na 3 roky.

Historický znak a rokovacia reč

§ 24

(1) Historický znak Matice slovenskej tvorí: dvojitý kríž na trojvŕší, výška všetkých vrchov rovnaká, doliny medzi nimi vyznačené, rámec znaku má oválny tvar. Okolo znaku je v hornej časti názov: Matica slovenská, v dolnej časti rok založenia: 1863.

(2) Rokovacia reč Matice slovenskej je slovenčina.

Zánik organizačných jednotiek

§ 25

(1) Majetok zaniknutých miestnych odborov prechádza do osobitného fondu zriadeného podľa § 23 ods. (3) týchto stanov.

(2) O zaniknutí celej členskej základne a o spôsobe použitia jej majetku rozhodne posledné valné zhromaždenie Matice slovenskej.

(Schválené na valnom zhromaždení Matice slovenskej dňa 10. augusta 1968 v Martine.)

SMER, 11. augusta 1968, str. 4.

SLOVENSKÉ POHĽADY, č. 8/68, august 1968.

13/317/XI

Vyhlásenie redakcie Slovenských pohľadov

Ešte sa u nás ani poriadne neohrialo slovo PROGRES a už nás žeravá, ničiva oceľ učí skloňovať slovo AGRESIA. Československo okupovali tí, čo nás učili azbukou písať: ПОЗОР АГРЕССОРАМ! Voláme teda —

hanba agresorom!

CHOĎTE DOMOV!

Zle ste narežírovali túto kainovskú zradu! V tomto národe, v tomto ľude, NIKDY NENÁJDETE KOLABORANTOV! Ľudia, čo v štyridsiatompiatom vítali Vašich otcov s kvetmi, nepodajú Vám teraz ani pohár vody! Deň za dňom budete bezradnejší, deň za dňom bude padať na Vaše hlavy väčšia potupa!

Agresori sú dočasní – Národ je večný!

Dané v Bratislave roku 1968, v druhý deň vierolomnej okupácie Československa.

REDAKCIA SLOVENSKÝCH POHĽADOV

VÝCHODOSLOVENSKÉ NOVINY, 2. augusta 1968, str. 3.

DEFORMÁTORI ZNOVA VO FUNKCIÁCH

Nezáleží OV KSS v Humennom na dôvere komunistov a bezpartajných

ĽUDIA SA EŠTE STÁLE BOJA HOVORIŤ — OBRODNÝ PROCES SA ZASTAVIL NA OKRESNEJ KONFERENCII KSS — PRIATEĽSKÉ VAROVANIE — KTO ICH OBHAJUJE? — NEJDE O HLAVY — IDE O DÔVERU

Obrodzovací proces, ktorý sme v našom štáte v januári tohto roku tak vrelo prijali, ešte nedošiel všade. Vo Východoslovenskom kraji akoby ani nebolo čo napraviť. Niekoľko búrlivých schôdzí, na ktorých sa ti smelší odvážili povedať svoj názor na veci, nemohlo urobiť zadosť dlhým rokom strachu a pokrytectva. Snáď nie nadarmo sa mnohí v kuloároch usmievali, že kým demokratizácia dôjde na východ republiky, bude chuderka poriadne unavená. Posmievali sa tak najmä v Humenskom okrese, keď sa po okresnej konferencii strany v marci rozletel chýr, že bývalí funkcionári okresu, ktorých odvolali z funkcií ešte v roku 1961, boli stranícky rehabilitovaní a že sa Vladimír Dronin, bývalý podpredseda ONV, stal členom predsedníctva OV KSS. Účastníci konferencie neboli vo voľbe Vladimíra Dronína za člena plénа a potom za člena predsedníctva jednotní. Mnohí si ho ešte dobre pamätali z čias, kedy pôsobil v rôznych funkciách. Preto mu neboli svoj hlas. Po konferencii začali na OV KSS v Humennom prichádzať rezolúcie a zápisnice z členských schôdzí strany, a to tak zo závodov, ako aj z obcí, v ktorých žiadali, aby OV KSS prehodnotil túto voľbu a aby bol Vladimír Dronin z tejto funkcie odvolaný. Aj na mimoriadnej konferencii KSS v júni žiadali niektorí delegáti, tlmočiaci mienku svojich početných organizácií, aby mimoriadna konferencia Dronína z funkcie odvolala. Dostalo sa im však odpovede, že za člena OV KSS ho zvolila konferencia, čo je právoplatné a nezmeniteľné.

V našich novinách sme uverejnili oznámenie plénа OV KSS základným organizáciám strany k rehabilitácii bývalých funkcionárov okresu Humenné, stranícky potrestaných v roku 1961, uverejnili sme diskusné príspevky, ktoré odzneli k tejto otázke na krajskej konferencii KSS v Košiciach a napokon aj stanovisko predsedníctva OV KSS v Humennom. No ani potom obyvatelia Humenského okresu nenadobudli presvedčenie, že bývalí funkcionári, ktorí boli nositeľmi deformácií verejného a politického života v Humennom, majú byť späť volení do politických a verejných orgánov.

Navštívili sme niektoré základné organizácie KSS v Humenskom okrese a sami sme sa presvedčili, že komunisti, ale aj bezpartajní, sú touto rehabilitáciou znepokojení a že takémuto obrodnému procesu neveria. V národnom podniku Chemlon Humenné, v ktorom pracuje okolo štyristo ľudí a kde je vyše 600 komunistov, všetci žiadajú odvolať Vladimíra Dronína z funkcie člena predsedníctva OV KSS a nedovoliť, aby aj ostatní skompromitovaní funkcionári, ako Ivan Prokipčák, bývalý predseda ONV, Július András, bývalý tajomník ONV, Tibor Tornyos, bývalý vedúci odboru výstavby ONV, Michal Goroľ, bývalý pracovník OV KSS a iní, sa opäť dostali do verejných funkcií.

Kto zahodil dôveru, ťažko ju nájde

Gustáv SMOLEK, zastupujúci predseda CZV KSS pri n. p. Chemlon Humenné: — Myslím si, že ide o nedorozumenie, pretože súdruhovia Dronin, Prokipčák a ostatní boli v uplynulom období odsúdení za prechmaty, ktorých sa dopustili vo svojich funkciách, alebo za zneužívanie verejnej funkcie. Boli však tvrdo potrestaní. Stranícka rehabilitácia, ako taká, je správna. Naši pracovníci nemajú v podstate pripomienky k tomu, aby im bolo vrátené členstvo v strane. Mali pripomienky ten voči Vladimírovi Droninovi.

Vladimír Dronin bol na riadnej okresnej konferencii v marci zvolený do plénа a predsedníctva OV KSS. To podráždilo širokú verejnosť v okrese aj v našom podniku.

Naši komunisti aj nečlenovia strany sú proti tomu, aby zastával verejnú funkciu a reprezentoval taký orgán, ako je okresný výbor strany. Keďže poznajú jeho charakterové vlastnosti, nemajú voči nemu dostatok dôvery. Názor našich komunistov aj bezpartajných sme niekoľkokrát ventilovali na okresnom výbore strany, ale ten to neberie do úvahy a zaujíma také stanovisko, že súdruh Dronin obstojí vo funkcii člena predsedníctva OV KSS a niet dôvodu, aby bol odvolaný. Táto otázka je stále živá, i keď sa neprejavuje navonok, pretože sú iné problémy, ktoré komunisti riešia a sú zaneprázdnení. Avšak aj napriek tomu tieto otázky vystupujú do popredia na členských schôdzach a nedajú zaspať. Preto bolo potrebné prehodnotiť na okresnom výbore strany správnosť požiadaviek a názorov, či už v našom podniku alebo v okrese, a urobiť také opatrenia, ktoré by zvýšili dôveru nielen v celkovú prácu a snahu OV KSS o získanie dôvery, ale bol by to aj prejav toho, že okresný výbor strany počúva rozumný hlas zdola a že sa ním aj riadi.

Ing. Michal ŠANDREJ, predseda ZO KSS č. 9: — V podstate s rehabilitáciou humenskej skupiny súhlas daný bol. Čo sa týka nesúhlasu, ten sa viac-menej dotýkal toho, že sa nám videl nesprávny taktický postup OV KSS a to preto, že ľudia nie sú ešte presvedčení o úplnej čistote tohto prípadu. Z morálneho hľadiska nemal byť inžinier V. Dronin zvolený do plénа a hneď aj do predsedníctva OV KSS. Najskôr mal byť tento prípad podrobne preskúmaný a vysvetlený členom strany. Keď dokázali robiť pri odsudzovaní tejto skupiny členské schôdze, na ktorých bolo zdôrazňované, prečo sú trestaní, a vylučovaní zo strany, mohlo sa to aj teraz tak vysvetliť. Neboli by vznikli pochybnosti. Títo súdruhovia mohli pracovať v základných organizáciách, mohli ukázať svoju aktivitu a postupne by sa boli mohli dostať aj do vyšších funkcií. Lenže tento rýchly postup sa nám zdal nesprávny a bolo proti tomu aj väčšina členstva.

VN: Tade vy ste nemali pripomienky, alebo iné názory na osoby, ktoré boli postihnuté obžalobou prokurátora a všetkým tým, čo sa okolo nich za uplynulé roky pohovorilo?

Ing. M. ŠANDREJ: Proti osobám nie. Pretože podľa tvrdenia OV KSS tento prípad uzavrel Najvyšší súd. Vraj rozsudok bol zrušený. Okresný prokurátor mal celý prípad znova preskúmať a podľa zistenia neviny či viny mal súd urobiť po právnej stránke rehabilitáciu úplnú, alebo ich potrestať. Nám nejde o osoby, pretože ani je, ani väčšina od nás nevie, či boli, alebo neboli po právnej stránke vinní. Po politickej stránke sa to viac-menej prispôsobilo rezolúcii ÚV KSČS. A preto vraj boli aj odsúdení. Keď to nie je pravda, proti rehabilitácii nič nemáme. Ale zdá sa nám, že rehabilitácia bola šitá horúcou ihlou, lebo dotyčný išiel hneď do predsedníctva OV KSS a predtým sa tvrdilo, že zároveň kandiduje do krajského národného výboru.

Aj na mimoriadnej okresnej konferencii naša organizácia žiadala, aby prípad členstva inžiniera V. Dronina v predsedníctve OV KSS bol preskúmaný a aby ľudia z tejto skupiny neboli volení do okresných orgánov, pretože aj keď boli rehabilitovaní, neboli rehabilitovaní morálne. U nás v podniku prevláda názor, že by mal byť odvolaný z členstva v pléne OV KSS.

Ondrej TOMČÁK, predseda CZV ROH: — K prípadu „vládnej štvrti" v Humennom sa medzi pracujúcimi nášho podniku mnoho hovorí. Otázka začala byť aktuálna v čase ich rehabilitácie. Najviac ľudia poukazujú, že v rámci rehabilitácie bolo im vrátené členstvo v strane a na okresnej konferencii Vladimíra Dronina zvolili do OV KSS. Názor našich pracovníkov je, že aj keď sa im naspäť vrátilo členstvo v strane, nebolo politicky únosné voliť ho do pléna OV KSS. Dobré meno strane a najmä okresnému výboru to nerobí. Ja osobne si myslím, že OV KSS vypočuje hlasy členov aj nečlenov strany, prehodnotí prípad Ing. V. Dronina a urobí všetko, aby členovia i nečlenovia strany boli s rehabilitáciou vyrovnaní.

Pod patronátom KV KSS?

Ing. Imrich FABRICI, predseda ZO KSS č. 1.: — Úvodom by som chcel povedať toľko, že je našou vinou, myslím tým členov strany našej základnej organizácie a stovky občanov v našom meste a okolí, ktorí sa o tejto otázke rozprávame a stále sa k nej vraciame. Spočíva to v tom, že funkcionári, o ktorých je reč, využívajú práve túto dobu, o ktorej hovoríme, že by mala vyniesť na povrch a na svetlo čestných a statočných ľudí, a že práve v tejto dobe sa prihlásili o návrat do svojich funkcií a že sa to niektorým aj podarilo. Môžem povedať, že nebyť toho, že sa práve títo funkcionári dostali do funkcií, ženy ani taká veľká popularita a diskusia okolo humenského prípadu neexistovala. Je celkom správne, že občania sa k tomu jednoznačne vyjadrujú a chcú, aby demokratizačný proces nebol poznamenaný novými chybami. Terajšou rehabilitáciou sa nijako nemôže zmazať dojem, ktorý ostal medzi občanmi v našom okrese. Totiž, keď títo ľudia boli vo funkciách, práve v tom čase došlo k určitým pokriveniam, k určitým nesprávnostiam v riadení a môžem povedať, že pokiaľ som mal možnosť rozprávať sa s občanmi, ktorí prišli do styku s týmito funkcionármi, konkrétne s Vladimírom Droninom, ale aj ostatnými, majú tie najhoršie spomienky na toto obdobie a skutočne mnohí nemôžu zabudnúť, že s nimi bolo jednané neľudsky, alebo bezohľadne pri vybavovaní rôznych sťažností a žiadostí. V našej ZO KSS sme od okresnej konferencie, kedy bol zvolený V. Dronin za člena predsedníctva OV KSS na každej schôdzi rozprávali. Členovia skutočne jednoznačne tento spôsob odmietali a kritizovali. Konkrétne sa pýtajú, ako bolo možné za taký krátky čas, keď vôbec nebolo vysvetľované, či je správne, alebo nesprávne to, že bola rehabilitácia alebo bez toho, aby sa vysvetlilo k akým konkrétnym chybám sa došlo pri ich odsúdení, bez toho sa došlo k tomu, že z čista-jasna Vladimír Dronin kandidoval do predsedníctva a v predsedníctve bol schválený.

Títo členovia našej ZO KSS jednoznačne odmietajú a pýtajú sa, kto ich protežoval, alebo kto konkrétne V. Dronina na túto funkciu dostal.

K voľbám ešte toľko: Bol som členom volebnej komisie na okresnej konferencii KSS a bolo tam tak isto veľmi veľa pripomienok ku kandidatúre V. Dronina. Osobne ja s niekoľko súdruhov sme súhlasili s návrhom, ktorý dali niektorí delegáti konferencie, aby súdruhovia, nielen V. Dronin, ale aj ďalší, ktorí boli navrhovaní za členov pléna OV KSS, počkali aspoň jedno volebné obdobie, aby skutočne ukázali svojím konaním, že si túto vysokú dôveru zaslúžia. Pravda, situácia bola taká, že sa v priebehu noci obtelefonovalo na predsedníctvo KV KSS v Košiciach a bolo zistené také stanovisko, že Vladimír Dronin bol rehabilitovaný, že mu členstvo bolo prinavrátené a že teda môže kandidovať. Na základe toho sa skutočne dostal do kandidátky a v tajných voľbách, i keď značný počet bol proti, predsa ho zvolili.

Nakoniec zostáva otázka pre členov strany a pre ostatných občanov. A tiež záver pre samotných súdruhov, o ktorých je reč. Členovia strany musia skutočne zjednotiť svoje úsilie a trvať na tom, aby sa do orgánov, ktoré majú zastupovať nás všetkých, komunistov, dostali súdruhovia, ktorí majú čisté ruky. Musíme trvať na tom, aby skompromitovaní súdruhovia skutočne z týchto funkcií odišli. Máme dosť statočných a čestných komunistov, ktorí by túto úlohu omnoho lepšie splňali a strana i stranícke orgány by tým faktický získali dôveru všetkých komunistov i nekomunistov. Pre kritizovaných súdruhov zostáva jeden rozumný záver: aby sa prehodnotili sami a aby uznali, že je neúnosné zostávať vo funkciách a aby z týchto funkcií odišli.

Na CZV KSS v Chemlone nám predložili na potvrdenie svojich slov aj zápisnice z marcových členských schôdzí ich základných organizácií. Z niektorých diskusných príspevkov na týchto schôdzach vyberáme:

Radoví komunisti sú sklamaní

Jozef DOBROVOLSKÝ, člen výboru ZO KSS č. 1.: — Veľmi ma mrzí, že v tomto období sa niektoré veci dejú priskoro. Napríklad rehabilitácia „vládnej štvrti". Niekedy sme týchto ľudí odsúdili a teraz sme ich priskoro rehabilitovali. Pritom vieme, že v našom okrese bola podporovaná rodinkárska politika. Okresná konferencia nemá právo ako najvyšší stranícky orgán okresu rehabilitovať člena strany, ktorý bol súdne stíhaný. Na okresnej konferencii strany rehabilitovali týchto súdruhov tí, ktorí ich aj odsúdili a zbavili členstva v strane. Okresná konferencia strany bola priskoro, lebo sme ešte nevedeli o záveroch ÚV KSČS. Súdruh V. Dronin kandidoval aj do KNV a jeho osoba bola podrobená ostrej kritike, aby za obvod nekandidoval. Okresná konferencia by sa mala opakovať, aby sa členovia mohli širšie vyjadrovať. Hovorím to preto, lebo na okresnej konferencii som bol aj ja. Niektorí súdruhovia na konferencii radšej nediskutovali, lebo nevedeli, na čom sú.

Milan FROLO, ZO KSS č. 1.: — Prekvapilo ma, tak ako aj širokú verejnosť v okrese, že do predsedníctva OV KSS bol zvolený súdruh V. Dronin, keď nám, starším komunistom, ktorí sme ho poznali z čias jeho funkcionárčenia, bol dobre známy jeho charakterový profil, jeho veľkášstvo, namyslenosť, povýšenectvo a podobne, ktoré prejavoval svojím počínaním, čím sa nadradzoval nad ostatných komunistov. Aj jeho postoj k obohacovaniu sa na úkor spoločnosti a snaha prospechárčenia pre vlastné účely nebola do základov vyvrátená a vznikli obavy, či okresná konferencia zvolila do okresného orgánu správnych komunistov. Treba, keď sa už tak stalo, aby V. Dronin vstúpil sám do seba, sebakriticky si tieto chyby priznal, uvedomil a vyvodil z nich závery.

Andrej LOPATA, ZO KSS č. 1.: — Rehabilitácia členov strany by mala byť jasná. Pokiaľ sa niekto dopustil chýb, nemal by byť rehabilitovaný, ako je to u V. Dronina a nemal byť volený ani do funkcií v stranických orgánoch.

15/317/XI

Cyril FLUCHTA, člen ZO KSS č. 3.: — Chcem povedať iba toľko, prečo tých súdruhov, ktorí boli už trostaní a nemajú dôveru u ľudí, znovu zvolili do predsedníctva OV KSS. Myslím si, že v našom okrese je dosť schopných ľudí, ktorí by mohli riadiť politickú činnosť.

S. FORENTA, člen ZO KSS č. 3.: — Ako je to možné, že súdruh András zastáva aj naďalej politickú funkciu, hoci aj mimo okresu Humenného? Veď dobre vieme, ako zaobchádzal s členmi strany v našom okrese!

Milan MOLOKÁČ, člen ZO KSS č. 3.: — Presvedčujú nás o správnosti rehabilitácie humenského prípadu a ja vidím, že je to nátlak zhora.

Ľudia nevedia zabudnúť

S menom Vladimíra Dronina, Júliusa Andrášа a ďalších sa v Humenskom okrese spája neľudské zaobchádzanie s roľníkmi v čase ich presvedčenia do JRD, s menom Dronin sa spája pravoslavizácia. Všetci dobre vieme, čo tieto veci v minulosti znamenali, pretože práve v tomto období napravame ich chyby.

Demokratizačný proces, ktorý sme všetci s takým nadšením a dôverou prijímali, sa v Humenskom okrese zastavil rehabilitáciou bývalých skompromitovaných funkcionárov. Rozprávali sme sa s mnohými ľuďmi, o úprimnosti ktorých nemáme právo pochybovať. Vedia o konkrétnych činoch týchto funkcionárov, ľenže prosili, aby sme ich necitovali, lebo neveria, že je už naozaj pravý čas, aby mohli hovoriť otvorene a bez strachu pred bumerangom. Dobrosrdečne nás vystríhali, aby sme tomu radšej dali pokoj, lebo Ing. V. Dronin a jeho spoločníci majú dobrých priateľov nielen na okresnom a krajskom výbore strany, ale aj vyššie a že si tým môžeme poškodiť. Tento strach povedať pravdu je dôsledkom aj terajších nedomyslených krokov OV KSS, ktorý si, dominujeme sa, naozaj nemôže dovoliť hazardovať s dôverou členov aj nečlenov strany.

Lebo veľa bolo povolaných . . .

Súčasne s bývalými okresnými funkcionármi v Humennom boli z radov členov KSS vylúčení aj Alexander Kočan a Arpád Karabeloš. No napriek tomu, že sa títo dvaja dopustili priestupkov v príčinnej súvislosti s činnosťou bývalých funkcionárov, a aj napriek tomu, že títo funkcionári boli rehabilitovaní a v marci 1968 s veľkou slávou im bolo vrátené členstvo v strane, rehabilitácia Alexandra Kočana a Arpáda Karabelošа akosi viazne. Doteraz si ešte nenašli súdruhovia na OV KSS v Humennom dostatok času na to, aby ich prípad prehodnotili. Keď sme navštívili Alexandra Kočana, ktorý pracuje ako vedúci zásobovania v n. p. Chemkostav, povedal nám:

— V roku 1981 som zastával funkciu vedúceho zásobovacej správy n. p. Chemkostav, ktorá zásobovala všetky zložky podniku stavebným materiálom. V tom čase, keď sa stavali rodinné domčeky vtedajších humenských funkcionárov nad Handrikom v tzv. „vládnej štvrti", bol som niekoľkokrát vedúcimi funkcionármi okresu Humenné požiadaný o odpredaj rôzneho stavebného materiálu. Zo svojej funkcie som nemohol mnohým ich prosbám vyhovieť, pretože nebolo dosť možné súkromným osobám materiál obhospodarovaný zásobovacou správou predávať. I napriek tomu v niekoľkých prípadoch na konkrétne žiadosti vedúcich funkcionárov a po odporúčaní niektorých pracovníkov nášho podniku som menovaným predal stavebný materiál v hodnote 1500 až 2000 korún na faktúru. Pravda, požiadavky na materiál boli oveľa vyššie, ako som mohol splniť a ako som konkrétne splnil. Viem, že Dronin, András, Farkaš, Bálint a iní, ktorí mi momentálne neprídu na rozum, sa uchádzali o poskytnutie materiálu aj na ďalšie zložky nášho podniku, najviac na montážnu správu, ktorej vedúcim bol Arpád Karabeloš. Neviem, ako na neho vplývali, ale viem, že im v niekoľkých prípadoch poskytol stavebný materiál za okolností, na ktoré nebol oprávnený, viem, že im poskytol materiál bez zaplatenia, ba aj s montérmi, ktorí im niektoré stavebné práce urobili. Za tieto okolnosti a skutky neskoršie v súvislosti s celkovým priebehom takzvanej humenskej akcie bol Arpád Karabeloš aj súdne stíhaný a odsúdený.

Mne osobne pri tejto akcii pri veľmi podrobnej previerke nezistili, ani nemohli zistiť prekročenie mojich povinností, vyplývajúcich z funkcie vedúceho vtedajšej zásobovacej správy. Napriek tomu po posúdení viny všetkých zúčastnených ma jedného dňa zavolali na okresný výbor strany, kde mi za prítomnosti vtedajších tajomníkov, mená niektorých dobre neviem, vedúcim tajomníkom bol vtedy súdruh Brondoš, bolo najprv vytýkané ostrým spôsobom, že som neoprávnene mrhal stavebný materiál, čím som ochudobňoval, respektíve sabotoval vlastnú výstavbu tým, že som materiál odpredával príslušným funkcionárom. Zdôvodnili som, že pokiaľ som materiál predal, bol som k tomu viacmenej núdený tým, že šlo o funkcionárov okresného a mestského formátu, ktorí v Humennom v tom období mali prednostné postavenie a vedel som konkrétne, že aj ini funkcionári v oveľa väčšom rozsahu a vo väčších a dôležitejších veciach im išli v ústrety, takže môj vlastný počin v predaji materiálu nepovažoval za niečo, čo by zaslúžilo až tak prísne posúdenie. Na okresnom byre strany, keď za žiadnych okolností nemohli nájsť prekročenie mojej právomoci, lebo som nebol súdne stíhaný, po rozčúlenej debate mi vytýkali, že ja som sa aj tak votrel do strany a funkcií, pretože môj otec bol členom Hlinkovej strany, ja že som bol gardista a podobne, že tieto okolnosti som zatajil. Povedal som, že môj otec bol skutočne členom Hlinkovej strany, ale že som ho nikdy preto nepovažoval, ani nepovažujem za fašistu alebo niečo podobné, lebo môj otec bol, ako sa pamätám, jedine národnostne uvedomelým Slovákom, ktorý v tomto duchu v tejto strane bol. Ja som v garde naozaj nebol, ale moje argumenty boli zbytočné, lebo jednoznačne ma presvedčili, že som v garde bol. Po prudkej výmene názorov

priamo na mieste mi vedúci tajomník suuruh Hronduš oznámil, že ma zbavujú členstve v strane, zbavujú ma, či odvolávajú z funkcie vedúceho zásobovacej správy a preraďujú na manuálne práce. Okamžite odo mňa žiadali členskú legitimáciu, ktorú som im aj odovzdal. No druhý deň, alebo niekoľko dní potom, presne sa už nepamätám, ma zavolal riaditeľ podniku Ing. Ján Králik, ktorý mi oznámil, že mu OV KSS prikázal uvoľniť ma zo zamestnania a preradiť na manuálne práce. Odporúčal mi ešte odísť z Humenného niekde do Michalovského okresu, kde nebudem na očiach pracovníkom okresného výboru strany. Odmietol som odísť z mesta, pretože som necítil žiadnu vinu a zostal som v Humennom pracovať ako zásobník pri nákladnom aute. Nepovažujem to za trestu ani za nič iné, len to považujem za nesprávne, lebo tým utrpela morálne najmä moja rodina, pretože kto ma poznal, musel si myslieť, čo som to spáchal za zločin, zvlášť keď po určitom čase všetci už boli na dobrých miestach, len ja som ešte chodil autom. Akékoľvek návrhy alebo požiadavka na OV KSS, aby som mohol nastúpiť do prijateľnejšieho zamestnania, alebo funkcie, boli zamietnuté. Až 1. apríla 1967 som bol vedením podniku znovu menovaný do funkcie vedúceho zásobovania.

Po začatí obrodného procesu som podal žiadosť o rehabilitáciu, pretože som považoval a považujem svoj prípad za jednu z deformácií, ktoré poznačili celý náš život. Žiadosť o rehabilitáciu som si podal už aj z toho dôvodu, že už na prvej okresnej konferencii strany v Humennom bola vyhlásená rehabilitácia takmer všetkých účastníkov tzv. — humenského prípadu.

V žiadosti o rehabilitáciu som uviedol všetky okolnosti. Po uplynutí dlhšej doby, keď som nedostal ani najmenšie oznámenie, išiel som s predsedom našej ZO KSS prezvedieť sa na OV KSS, prečo moja žiadosť doteraz nebola vybavená. Súdruh Kupec mi povedal, že moja žiadosť nemohla byť vybavená, lebo som sa nedostavil na rokovanie rehabilitačnej komisie. Keď som povedal, že som žiadne predvolanie nedostal, povedal mi, že mi volali telefonicky, ale že som tam nebol prítomný.

Nepovažujem za správne, aby ma na tak dôležité konanie volali telefonicky a nie písomne, kde by mi oznámili termín niekoľko dní dopredu. Ubezpečil ma, že v najbližších dňoch, maximálne troch týždňoch, moju žiadosť prerokujú, že už majú všetky podklady. Pravda, ani dodnes (konkrétne 23. júla) nemám žiadnu odpoveď.

Moje osobné stanovisko k rehabilitácii menovaných je asi toto: pokiaľ ich činy nepredstavovali trestné činy, postihnuteľné podľa platných zákonov a nariadení, je správne, že boli rehabilitovaní. Ak však boli odsúdení a bolo zistené, že ich skutky dosahujú podstatu trestných činov, za ktoré boli obvinení, treba, aby o tejto veci rozhodol súd podľa doteraz platných zákonov a nariadení.

Pozastavujem sa ešte nad jedným: pri zverejnení materiálov z mestskej, okresnej a najmä prvej krajskej konferencie v diskusných príspevkoch zástupcov Humenského okresu, konkrétne súdruha Petrovaja a niekoľkých ďalších sa ako červená niť tiahli záujem o riešenie humenského prípadu. Pocítili sme záujem o vec verejné, o riešenie otázok v Humennom nadovšetko dôležitých, ako sú otázky bytové, výstavba kultúrneho domu, kina, riešenie náboženských problémov a deformácií spáchaných na rolníkoch.

Magda RESCOVÁ,
Ján MEDVEĎ

VÝCHODOSLOVENSKÉ NOVINY, 2. augusta 1968, str. 3.

VÝCHODOSLOVENSKÉ NOVINY, 3. augusta 1968, str. 3.

DEFORMÁTORI SPRAVODLIVOSTI

(DOKONČENIE ZO VČERAJŠIEHO ČÍSLA)

Milan MOLOKÁČ, analyzátor Chemlon: — Chcem povedať ku kultu osobnosti, ktorý v Humennom v päťdesiatych rokoch vládol. Dnes sa uchádzajú o rehabilitáciu niektorí ľudia, ktorí práve v tom čase boli pri veslе. Konkrétne môžem hovoriť o svojom bratovi. Dvakrát ho prijali na vysokú školu a dvakrát jeho žiadosť aj zamietli. Keď otec šiel za vecou, súdruh Prokipčák mu povedal, že čo chce, však synov mu ďalší vyštudovať u majú základné vzdelanie. To znamená, že na tých maturitách sme mali stáť, ale vyššie sme už nemali právo ísť. Súdruh Prokipčák považoval maturitu za strop, ktorý nám môže dať socialistický štát, my na viac nemáme právo a máme byť veľmi povďační za to, že sme dosiahli maturitu. Súdruh Prokipčák by potom musel byť povďačný slovenskému štátu, v ktorom končil učiteľskú školu. Keď končil, tak sa určitým spôsobom zaväzoval tomuto štátu slúžiť, ako sme sa my zaväzovali, že socialistickému štátu budeme dávať všetky svoje sily. Dnes dovolím si tvrdiť, že zničil môjmu bratovi existenciu, lebo nemohol ísť tou cestou, ako chcel ísť.

VN: Aký dôvod mal súdruh Prokipčák na to, aby postupoval v prípade vášho brata práve takto?

Milan MOLOKÁČ: — To opravdu nemôžem vedieť. Myslím si, že to má nejaké politické zákulisie.

Na našom majetku určitú časť okupovalo ruské gymnázium a Prokipčák ako Ukrajinec možno prišiel do konfliktu s otcom práve v tom, že tento spor mal riešiť. Pocítili sme to ako rodina: boli nám znárodnený dom so záhradou.

Štefan MOLOKÁČ: — Keď som bol za súdruhom Prokipčákom, aby som mu vec vysvetlil, povedal mi, že som bývalý kapitalista. Žiadal som ho, aby si to preveril u svojho svokra, ktorý ma pozná od detstva. Od detstva som pracoval ako sluha. Za to, že som poctivou prácou niečo nadobudol, bol som u súdruha Prokipčáka kapitalistom a môj chlapec nemohol ísť študovať na vysokú školu.

r.

Milan MOLOKÁČ: — Zaráža ma, že dnes tí istí ľudia, ktorí ostatným kedysi krivdili, alebo majú podiel na deformáciách v okrese, chcú byť rehabilitovaní. Keby mali svedomie na pravom mieste, pochopili by, že dnes nemôžu chcieť ísť v jednom čine s tými, ktorým tie krivdy spôsobovali. Myslím si, že to nie sú takí komunisti, ktorí vidia spoločenský záujem, ale viacmenej svoj osobný prospech. To vidno aj dnes, keď sa skoro nehanebným spôsobom tlačia do funkcií napriek tomu, že sú skompromitovaní.

INÉMU NIE, SEBE ÁNO...

Štefan MOLOKÁČ: — Neviem, či to bol András alebo Prokipčák, ale keď mi znárodňovali môj pozemok, presvedčali ma: súdruh, netreba ti nič, všetko bude spoločné, v socializme budeme tak žiť. Ale na druhej strane vidím: mne dom znárodnili a pre seba všetci vybudovali vilky, pričom ruky vo vreckách držali a ľudia im robili.

Keď som im navrhol, aby mi za záhradu, ktorá slúži školstvu, vymerali aspoň kúsok takzvanej záhrady rímskokatolíckej školy, András mi povedal: — No, súdruh, tak sa to nedá. Lebo to je štátne, to je školské. Potom som išiel tadiaľ do nemocnice a vidím, že na tom štátnom pozemku sú dva domy. Zaujímalo ma, kto tam buduje. Ľudia mi povedali, že András a Haluška. Jeden bol tajomníkom ONV a druhý školským referentom. Oni odo mňa vzali pre štát a akým spôsobom vzali od štátu pre seba, to neviem. Ale je to veľmi smutná vec.

VN: — Prečo vás považovali za kapitalistu?

Štefan MOLOKÁČ: — Asi preto, že som bol osemnásť rokov živnostníkom. V roku 1932 som si požičal 5000 korún a s mojimi tromi tisícmi som si kúpil živnosť. Mal som zo začiatku dvoch spoločníkov. Bol som poľovníkom, a keď som zastrelil zajaca, ešte aj kožku z neho som predal, aby som skladal korunku ku korunke. A za to, že som sa niečoho dorobil, bol som kapitalista, ktorému už nič nepatrí, ani jeho deti nemôžu ísť študovať.

Ja sa za svoju prácu nemusím hanbiť, ani nemusím utekať z Humenného. Tu som sa narodil, žil aj žiť budem. Ale András, keď tak čestne pracoval, prečo utiekol do Svidníka za tajomníka? Veď keď sa ľudia vo Svidníku opýtajú Humenčanov, tak budú vedieť, koho pri sebe majú.

Milan MOLOKÁČ: — Pri presadzovaní demokratizačných tendencií v okrese by ani pravičiari ani ľavičiari nemohli podlamovať nohy oficiálnej politike, keby tu bola jednota. Ale všetko ide živelne a práve živelnosť využívajú jedni aj druhí. Živelnosť nahráva práve tým, ktorí nášmu demokratizačnému procesu neprajú. Príliš mnoho sa necháva diskutovať často aj proti štátu. Dogmatici kedysi nechávali ľudí zatvárať aj za správne názory, len aby si udržali svoje dobre platené miesta. A dnes idú proti oficiálnej politike OV KSČS pod všeličakými plášťikmi a nikto im nemôže nič urobiť. Cieľ sledujú ten istý ako kedysi, znovu sa udržať vo funkciách. Častokrát sa mi zdá, že dogmatici a konzervatívci podkopávajú základy toho nového socializmu, ktorý chceme budovať a obhajujú socializmus starý, taký socializmus, aký sme mali doteraz. Ten starý socializmus je podľa mňa najvyhovujúcejšou formou k tomu, aby kapitalizmus mohol vo svete existovať, pretože, ak jeden rozumný kapitalista pošle k nám autobus svojich robotníkov a nechá ich tu mesiac, po návrate domov už nikdy socializmus propagovať nebudú.

KTO JE V REHABILITAČNEJ KOMISII?

Štefan TOMAJKO: — O rehabilitácii humenského prípadu vyšlo niekoľko článkov. Súdruh Petrovaj o tom písal a spomínal len istých súdruhov. Nechcem týchto súdruhov obviňovať, ale ani kryť. Ale či humenský prípad bol len pár súdruhov v Humennom, ktorí si vybudovali domy? Koľko roľníkov je v Humenskom okrese, ktorí boli postihnutí všeličakým spôsobom. Niektorí nechali všetkého a odišli pracovať do Ostravy. Kto bude rehabilitovať týchto ľudí? Či súdruh Petrovaj nevidel tieto prípady? Myslím si, že sa mal zaoberať práve týmito vecami. Ako vieme, bolo veľa rečí, že mal byť predsedom ONV. Keby sme mali mať v budúcnosti takýchto okresných predsedov, tak to by sme vyzerali! Keď sa zastáva len hŕstky ľudí a nezaoberá sa skutočným prípadom Humenského okresu, ako chce byť predsedom ONV?

V humenskej rehabilitačnej komisii sú všetci tí členovia, ktorí predtým vládli. Sú zodpovední za deformáciu. Neviem si predstaviť, ako budú rehabilitovať a koho vlastne budú rehabilitovať. Kto bude mať dôveru obrátiť sa na nich o rehabilitáciu, keď práve oni tie deformácie robili? Mám dojem, že sa budú rehabilitovať zase len kolegovia medzi sebou, deformátori z minulosti, ktorí dnes by mali byť z funkcií odvolaní.

PRÍPAD BOL AMNESTOVANÝ

JUDr. Miloš KUPEČEK, predseda Okresného súdu v Humennom: — Humenský prípad poznám len po právoplatnosť rozsudku. Bol nariadený výkon trestu odňatia slobody. Najvyšší súd nariadil zrušiť rozhodnutie tunajšieho súdu o nariadení výkonu trestu odňatia slobody a neskôr, o rok, Najvyšší súd zrušil aj rozsudok tunajšieho súdu aj rozsudok Krajského súdu v Košiciach. Celú vec vrátil okresnému prokurátorovi na došetrenie. Spisový materiál tunajší súd odstúpil okresnému prokurátorovi na došetrenie v zmysle uznesenia Najvyššieho súdu. Ako bolo uskutočnené došetrenie, mal by sa vyjadriť okresný prokurátor.

Pokiaľ som bol členom komisie OV KSS, ktorá mala po stránke politickej prehodnotiť terajšie chovanie, ako aj straníckе závery z roku 1961, komisia vychádzala z dostupných materiálov, najmä straníckych, a konštatovala, že straníckе závery u jednotlivých súdruhov boli neúmerne prísne k ich zavineniu. Vychádzali sme najmä zo zastavujúceho uznesenia okresného prokurátora, v ktorom sa hovorí, že trestná činnosť rozkrádania majetku v socialistickom vlastníctve bývalým funkcionárom nebola dokázaná a preto v tomto smere trestné konanie bolo zastavené. Vychádzali sme aj z ďalšej časti uznesenia okresného prokurátora, ktorá hovorí, že v priebehu trestného konania bolo dokázané, že títo funkcionári pre výstavbu svojich domov zneužívali svoju právomoc ako verejní činitelia. Toto uznesenie dosiaľ zrušené nebolo a preto ja, ako predseda okresného súdu nič iného nemôžem povedať, len to, čo sa v tomto uznesení hovorí. Treba však poznamenať, že pokiaľ prokurátor v svojom zastavujúcom uznesení konštatoval, že bola spáchaná trestná činnosť zneužívania právomoci verejného činiteľa, konanie bolo zastavené vzhľadom na amnestiu prezidenta republiky z 9. mája 1960. Táto amnestia hovorila, že ak ide len o trestný čin zneužívania právomoci verejného činiteľa, treba konanie zastaviť.

ZO SCHÔDZE V PAPÍNE

S. Goldian, predseda DO KSS Papín: — Nepoznám osobne humenský prípad. Ja som tu vtedy nebol. Ale ako som počul, zatvárali občanov do záchodov, brali ich do auta a odvážali do Michalovského okresu.

VN: — Na čo ich odvážali do Michalovského okresu?

— Tlačili na nich, aby podpísali dohodu.

VN: — V straníckej organizácii ste prerokúvali pripomienky vašich občanov.

— Áno, pripomienky sme prerokúvali na členskej schôdzi DO KSS. Komunisti v obci mali tiež výhrady k rehabilitácii spomínaných súdruhov.

19/317/XI

VN: — Mohli by ste nám povedať, čo vlastne kritizovali komunisti vašej obce na členskej schôdzi?

Gejza Ďuráš, riaditeľ ZDŠ Papín: — Schôdza DO KSS bola 29. apríla 1968. Niektorí členovia strany mali veľmi vážne pripomienky k súdruhom Prokipčákovi, Andrášovi a Droninovi. Hovorili: Dopúšťali sa hrubých chýb pri riadení okresu a pri zadovažovaní stavebného materiálu. Týka sa to prvých dvoch menovaných. Na veľké prekvapenie občanov znovu sa dostali do dôležitých funkcií. To hovoril Andrej Bicko.

V ďalšej časti diskusie vystúpil Jozef Šváb. Mal námietky proti Andrášovi, ktorý bol pri zakladaní JRD v Papíne vedúci agitačnej skupiny. Dopúšťal sa veľmi závažných chýb. S ľuďmi zaobchádzal veľmi drasticky, nepozeral na ľudskú dôstojnosť. Špekulatívnym spôsobom získaval aj stavebný materiál. Rehabilitačná komisia bude mať v tejto veci ešte čo robiť.

Ďalej Karol Novák povedal, že súdruhovia Prokipčák, András a Dronin boli rehabilitovaní. Je nutné sa nad rehabilitáciou menovaných pozastaviť a preveriť ich činnosť pri zaobstarávaní stavebného materiálu. Za čie peniaze si stavebný materiál kupovali. My v obci sme podostávali výmery náhrady za vojnové škody. No peniaze doposiaľ nikde.

Ďalej sa rozhovorili, ako ho presviedčali do JRD: Presviedčacia skupina, ktorú viedol súdruh András, zobrala roľníkov do auta a rozviezla ich kade-tade, až sa dostali do Michalovíc. Tam sa celá skupina začala zabávať, piť a my sme museli nasplť ísť vlakom.

PRÍPAD AKO V PRÉRIÁCH

S. Salamon, Papín: — V roku 1959 ma presviedčali do družstva. Každý deň od rána do noci som musel sedieť pri agitátoroch. Žiadal som, aby ma pustili zasadiť zemiaky synovi do Hrušova. Povedali mi, že ak pôjdem, tak ma zavrú. Raz pol hodiny po polnoci som zapriahol kone a odišiel do Hrušova. Robil som rýchle, lebo som vedel, že pre mňa prídu. Robili sme deň a nič. Až v noci o druhej niekto zaklopal na dvere. Otvorím, reku zlodejí! A to bol András.

— Sem si utiekol?

— Keby som utiekol, tak ma nikdy nenájdete. Ja som prišiel synovi robiť a hotovo. Povedali mi, aby som bol ráno doma. Nešiel som. Znovu sme robili celý deň, ani sme nejedli, lebo sme chceli posadiť. Večer som prišiel domov asi o deviatej, vypriahol som, nechal kone na dvore a dal im krmivo. V noci som chcel ísť domov do Papína.

Vonku sa hrali vnuk a počujem, ako na mňa kričí: Dedo, dedo, je tu akýsi motorák. Ahá, hovorím, už sú tu zase. Vytýkali mi, prečo som neprišiel do Papína, posadili ma do auta. Kone som musel nechať tam, lebo vraj už nie sú moje. Cestou jeden z nich po nemecky povedal šoférovi, aby odbočil na lesnú cestu a pokračoval do lesa. Rozumel som, lebo som v roku 1918 narukoval pod nemecké komando. Zaviezli ma ďaleko do lesa, vyšli z auta, a všetci traja odišli do lesa. Mňa nechali v aute. Počítali asi, že budem utekať. Sedel som a čakal, čo sa bude robiť. Šepelu, ktorý sa o chvíľu vrátil k autu, mal v ruke veľký kolík.

— Živáň, poď von!

— Nejdem, lebo keď ste ma v noci zobrali, v noci nepodpíšem.

— Boha ti, vidíš ten kolík, tu ťa zabijem!

— Ja som bol v inakšej vojne, akú vy robíte. Ja som pri Verdune pred prvými líniami stríhal ostnaté zátarasy. Keď som sa nebál na francúzskom fronte vybuchujúcich granátov, skrvavených obväzov a všeličoho, čo tam bolo, tu sa nemám čoho báť.

— Podpíšeš, alebo nepodpíšeš?

— Nie, teraz nepodpíšem!

Na pomoc mu prišiel András, tajomník okresného národného výboru.

— Tak nepodpíšeš?

— Niel

— Ach, boha ti, zlodejisko!

Potom všetci traja bez slova posadali do auta a vrátili sme sa do Papína. Na MNV ešte boli presvedčovacie skupiny. Zamkli ma do auta a odišli k agitátorom. Roľníkom, ktorých právo presvedčovali, povedali, že Salamona už nikdy neuvidia.

O polnoci ma zobrali dnu. Spísali zápisnicu, že môj dom stojí len 20 tisíc korún, že polia ponechajú pre JRD vo Vyšnom Hrušove a môj ostatný majetok že prepadne v prospech štátu. Nútili ma, aby som tú zápisnicu podpísal. Odmietol som. Potom mi podstrčili prihlášku do JRD.

— No, podpíšuj!

— Nepodpíšem!

Vtedy ku mne traja priskočili. Dvaja po stranách a tretí zozadu. Dvaja ma chytili za ruky a ťahali do strán, tretí ma chytil za vlasy a ťahal dozadu.

— Teraz podpíšeš?

— A videli ste už, aby nosom niekto podpísal?

Začali sa smiať a znova ma presviedčovali, aby som podpísal. Odmietol som. O pol jednej ma posadili do auta a zaviezli na ČSAD do Humenného. Nočnému strážnikovi prikázali, aby ma do rána presvedčil. Spal som na holej doske.

Ráno ma posadili do auta, odviezli na ONV a zatvorili do kancelárie. Znovu ma presviedčali a potom ma nechali samotného. Až večer ma oslobodila upratovačka.

Domov som sa dostal po polnoci. Kone z Hrušova mi priviedol syn. Ráno ešte som bol na posteli, prišli pre mňa a odviezli ma do kancelárie.

— Prečo si utiekol?...

NEBOLO TO TAKÉ ZLÉ

Štefan Babinec, predseda JRD v Kamenici nad Cirochou: — Ja osobne sa pozerám na celý prípad takto: V čase, keď súdruhovia Dronin, Prokipčák, András a ďalší stavali domy, bolo funkcionárom zo samotného vedenia strany zakázané stavať domy. Súdruhovia tento zákaz nerešpektovali, bolo veľké vyšetrovanie a súdruhovia po všetkom boli aj zatknutí. Môj názor je taký, že pokiaľ súd zistil, že títo súdruhovia niečo ukradli, že nejako to navonok vyjde. A pokiaľ sa to dokáže, budú za to pykať. Ale na druhej strane nie je možné v tlači a rozhlase roznášať len heslo, že postavili vily, ktoré majú hodnotu pol milióna korún. To nie je pravda. To sú obyčajné štvorce a nemajú hodnotu pol milióna. V tom, že si niekto postavil domy, nevidím pre našu republiku a celú spoločnosť nič zlého, pokiaľ ich stavali čestnou cestou.

VN: — Čo sa týka rehabilitácie týchto bývalých funkcionárov, hovorí sa všeličo nepekné na ich adresu. Čo si vy myslíte o tej rehabilitácii?

— Ja si myslím, že rehabilitácia bola správna. V tom nevidím nič zlého, pretože pokiaľ som mal možnosť vidieť materiál z Najvyššieho súdu, nič konkrétneho tam nebolo. A nič zlého sa neurobilo ani v strane, že sa k takémuto záveru došlo.

NEJDE LEN O „VLÁDNU ŠTVRŤ", ALE HLAVNE O DÔVERU V STRANU

Budem sa páčiť otvorená a čistá hra. Sú, radi, ak sa im dôveruje, vedia byť vďační, keď sa s nimi jedná otvorene. Preto tak spontánne prijímali obrodzovací proces v januári tohto roku, preto sa tak odušovnene postavili na stranu Alexandra Dubčeka. Avšak, pravdu povediac, keď sme sa s kýmkoľvek v Humenskom okrese stretli a začali rozhovor okolo rehabilitácie a demokratizačného procesu, iba pohodil rukou a povedal: „Ak má byť návrat týchto funkcionárov, ktorí sami narobili toľko neodpustiteľných chýb znovu do funkcií de-

mokratizačným procesom, tak vám za takúto demokraciu ďakujeme!" Treba pritom podotknúť, že ľudia sú presvedčení o tom, že zvolenie Vladimíra Dronína za člena predsedníctva OV KSS v Humennom a Júliusa Andrása za tajomníka MsNV vo Svidníku, nie je len záležitosťou ich samotných, prípadne OV KSS v Humennom, ale že záujem majú na tom vyššie orgány. Napriek tomu, že pracovníci OV KSS o týchto dohadoch vedia, pretože dostávajú množstvo hlasov proti menovaniu, či voleniu bývalých humenských funkcionárov do funkcií, nerobia nič. Akoby rezolúcie, zápisnice zo schôdzí, listy a telegramy, predstavujúce mienku väčšiny obyvateľov a členov strany v Humenskom okrese neboli nič platné proti neuváženému a možno povedať nezodpovednému postupu. Ak používame také silné slová, tak len preto, lebo OV KSS v Humennom veľmi dobre pozná mienku občanov o bývalých funkcionároch, hlavne však na Vladimíra Dronína a Júliusa Andráša, o ktorých sa dnes hovorí veľa, nielen v súvislosti s výstavbou ich rodinných domov. Kto by chcel celú aféru v Humennom pripísať len „vládnej štvrti", veľmi by sa mýlil. Títo funkcionári sa smutne preslávili svojou činnosťou. Napokon sami ľudia, ktorých sme navštívili, o tom hovoria. Jednoducho povedané, neveria im už a chcú, aby ich v takých dôležitých orgánoch, ako je predsedníctvo OV KSS, alebo národné výbory, zastupovali takí funkcionári, ktorí nikomu neblížili a ktorým všetci veria. O Vladimírovi Droninovi sa v Humenskom okrese hovorí najviac. Dozvedeli sme sa, že ako podpredseda ONV osobne pôsobil aj na súdcov a snažil sa ich ovplyvňovať pri súdnych rokovaniach. Zvlášť sa pri tom spomínajú procesy z obdobia pravoslavizácie. No ľudia, ktorí by toto mohli osobne potvrdiť, sa ešte boja hovoriť, ešte naozaj neveria, že je príhodný čas povedať pravdu. Mnohí z nich boli po dlhé roky „hnancami" za to, že nejaký príkaz „zhora" nesplnili a nemohli donedávna dokonca v Humennom ani bývať, nie to robiť manuálnu prácu.

Zarážajúce na celej veci, ako sme už spomínali, je to, že spolu s bývalými funkcionármi boli zo strany vylúčení aj Alexander Kočan a Arpád Karabeloš. Názor Alexandra Kočana sme uviedli. O prípade Arpáda Karabelošа, by sme vari mali tiež niečo povedať. Ako vedúci montážnej správy mal rozhodovať o osude materiálu, ktorý jednotlivé stavby potrebovali. Dlhé roky nemal k jeho práci nikto pripomienku. Keď si však bývalí funkcionári začali stavať rodinné domy, čoraz častejšie prichádzali aj za ním, lebo len on mohol podpísať výdajku na materiál. Hoci sa mu to nevidelo, musel žiadosti funkcionárov splniť, pretože vždy doniesli žiadosť potvrdenú zodpovednými pracovníkmi Chemkostavu. Arpád Karabeloš si tieto žiadosti a potvrdenia odkladal a keď prišlo k súdu, odovzdal ich vyšetrovateľom. Na súde toto malo byť ako dôkaz, že s materiálom nenakladal svojvoľne, ale že na to dostal príkaz. No, ako nám sám rozprával, pri súdnom pojednávaní potvrdenie nebolo. Stratili sa, nevedno kam. Nikto z vedúcich Chemkostavu, ani samotní funkcionári nepovedali, že im Arpád Karabeloš materiál musel vydať. Preto dostal 12 mesiacov bezpodmienečne, ktoré si aj poctivo v Košiciach odsedel. Potom z Humenného odišiel. Teraz pracuje v Pozemných stavbách v Košiciach a vraví, že je spokojný. Možno je to iba relatívny pokoj. Zabudnúť na väzenie, do ktorého sa človek dostane preto, že inému spravil dobre, sa dá asi ťažko. Avšak ešte ťažšie sa dá vyporiadať s tým, že práve títo ľudia, pre ktorých sa dostal do ťažkostí, tí, pre ktorých trpela jeho rodina, sú už od marca rehabilitovaní, sú k tomu rehabilitovaní s veľkou slávou a on ani doteraz ešte nevie, či mu vôbec vrátia členstvo v strane.

Dozvedeli sme sa, že v Humennom je aj značná časť pléna Okresného výboru strany proti členstvu Vladimíra Dronína v predsedníctve, a že celú vec drží v rukách iba pár silnejších osôb, ktoré si asi myslia, že sa jedným dokumentom dá zabudnúť na všetko. Bolo by dobre, keby členovia pléna považovali nad tým, či V. Dronin má aj naďalej ostať členom predsedníctva a pléna OV KSS a snáď by bolo práve tak dobre, keby si aj sám uvedomil, že jeho zotrvaním v tomto orgáne bude aj naďalej vyvolávať nedôveru komunistov aj bezpartajných k OV KSS. V čase, keď si strana znovu získala veľkú dôveru a podporu širokých más, je otáľanie OV KSS v Humennom v tomto smere naozaj nepochopiteľné.

Magda RESCHOVÁ,
Ján MEDVEĎ

VÝCHODOSLOVENSKÉ NOVINY, 3. augusta 1968, str. 3.